

Чланак 5.

Svaka stranka ima pravo očitovati se o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašten odlučiti o zahtjevu o kojem protivnoj stranci nije bila dana mogućnost očitovanja.

Чланак 6.

U parničnom postupku u ravnopravnoj su upotrebi bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik, a službena pisma su latinica i ćirilica.

Чланак 7.

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

(2) Sud je ovlašten ustanoviti i činjenice koje stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 2.).

Чланак 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na temelju slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i pažljivo ocijeniti svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Чланак 9.

Stranke su dužne pred sudom govoriti istinu i savjesno se koristiti pravima koja su im priznata ovim zakonom.

Чланак 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Чланак 11.

Prvostupanjski postupak sastojat će se, u pravilu, od dva ročišta - jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.

Чланак 12.

(1) Kad odluka suda ovisi o rješavanju nekog prethodnog pitanja koje se odnosi na to da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugo nadležno tijelo (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.

(2) Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

(3) U parničnom postupku sud je glede postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti učinitelja vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim.

Чланак 13.

(1) U prvostupanjskom postupku i postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka, sudi sudac pojedinac.

(2) U drugostupanjskom postupku i postupku odlučivanja po reviziji sudi, vijeće od trojice sudaca.

Чланак 14.

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu poduzeti, stranke poduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu.

II - NADLEŽNOST SUDA

1. Zajedničke odredbe

Чланак 15.

(1) Nakon primitka tužbe sud ocjenjuje je li nadležan.

(2) Prigodom ocjenjivanja nadležnosti, sud će uzeti u obzir navode u tužbi i činjenice koje su sudu poznate.

(3) Ako se tijekom postupka promijene okolnosti na kojima je utemeljena nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud.

Чланак 16.

(1) Sud tijekom cijelog postupka, po službenoj dužnosti pazi spada li rješavanje spora u sudsku nadležnost.

Na temelju članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU

Proglašava se Zakon o parničnom postupku koji je donio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma od 8. listopada 2003. godine i na sjednici Doma naroda od 1. listopada 2003. godine.

Broj 01-833/03
23. listopada 2003. godine
Sarajevo

Predsjednik
Niko Lozančić, v. r.

ZAKON
O PARNIČNOM POSTUPKU

Dio prvi

OSNOVNE ODREDBE

I - OSNOVNA NAČELA

Чланак 1.

Ovim zakonom se određuju pravila postupka na temelju kojih općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud Federacije) raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

Чланак 2.

(1) U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

(2) Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka glede materijalnog prava.

Чланак 3.

(1) Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile tijekom postupka.

(2) Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su protivna prinudnim propisima.

Чланак 4.

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na temelju usmene, neposredne i javne rasprave.

(2) Kad sud tijekom postupka ustanovi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego koje drugo tijelo vlasti, oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

(3) Kad sud tijekom postupka ustanovi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), po službenoj će se dužnosti proglasiti nenadležnim, ukinut će provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Članak 17.

(1) Svaki sud tijekom cijelog postupka, po službenoj dužnosti pazi na svoju stvarnu nadležnost.

(2) Ako je tuženik već dao odgovor na tužbu, viši sud prvog stupnja se ne može ni glade prigovora, ni po službenoj dužnosti proglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižega suda prvog stupnja.

Članak 18.

(1) Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem obustaviti parnični postupak ako ustvrdi da bi postupak trebalo provesti po pravilima izvanparničnog postupka. Nakon pravomoćnosti rješenja postupak će se nastaviti po pravilima izvanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

(2) Radnje koje je proveo parnični sud, kao što su očevid, vještačenje, saslušanje svjedoka i drugo, i odluke koje je donio taj sud, nisu bez važnosti zato što su poduzete u parničnom postupku.

Članak 19.

(1) Sud se može u povodu prigovora tuženika proglasiti mjesno nenadležnim ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.

(2) Sud se može proglasiti po službenoj dužnosti mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost kojeg drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Članak 20.

(1) Nakon pravomoćnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim, sud će bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.

(2) Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom nastavit će postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

(3) Parnične radnje nenadležnog suda, kao što su očevid, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo nisu bez važnosti zato što ih je poduzeo nenadležan sud.

Članak 21.

(1) Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili koji drugi sud, dostavit će, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba riješiti taj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očite pogreške, a trebalo je da bude ustupljen kojem drugom sudu, u kom će slučaju predmet ustupiti drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

(2) Kad je u povodu žalbe protiv odluke prvostupanjskog suda kojom se taj sud proglasio mjesno nenadležnim odluku donio drugostupanjski sud, za tu je odluku vezan u svezi s nadležnošću i sud kom je predmet ustupljen, ako je drugostupanjski sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

(3) Odluka drugostupanjskog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostupanjskog suda vezuje svaki sud kome se kasnije isti predmet ustupi, ako je drugostupanjski sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Članak 22.

(1) Sukob nadležnosti između općinskih sudova istog kantona rješava kantonalni sud.

(2) Sukob nadležnosti između općinskog suda i kantonalnog suda s područja istog kantona rješava Vrhovni sud Federacije.

(3) Sukob nadležnosti između općinskih sudova s područja dva ili više kantona rješava Vrhovni sud Federacije.

(4) Sukob nadležnosti između općinskog suda jednog kantona s kantonalnim sudom drugog kantona, kao i sukob nadležnosti kantonalnih sudova rješava Vrhovni sud Federacije.

(5) Sukob nadležnosti Vrhovnog suda Federacije i općinskog, odnosno kantonalnog suda, rješava Vrhovni sud Federacije, u općoj sjednici.

Članak 23.

(1) Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kom je predmet ustupljen dužan je poduzimati one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odgode.

(2) Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dopuštena žalba.

Članak 24.

Svaki sud obavlja radnje u postupku na svom području, ali ako postoji opasnost od odgode, sud će poduzeti obavljanje pojedinačnih radnji i na području drugog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem će se području poduzeti radnja.

2. Nadležnost sudova u sporovima s međunarodnim elementom

Članak 25.

Glade nadležnosti sudova u Federaciji u postupcima u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u Bosni i Hercegovini, strana država ili međunarodna organizacija, važe pravila međunarodnog prava.

Članak 26.

(1) Sud u Federaciji nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričekom određena zakonom Bosne i Hercegovine ili Federacije ili međunarodnim ugovorom.

(2) Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Federaciji za određenu vrstu sporova, sud u Federaciji nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizilazi iz odredaba ovoga zakona o mjesnoj nadležnosti.

3. Stvarna nadležnost

Članak 27.

U parničnom postupku sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene ovim ili drugim zakonom Federacije, odnosno zakonom kantona.

4. Mjesna nadležnost

a) Opća mjesna nadležnost

Članak 28.

(1) Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost kojeg drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za tuženika.

(2) U slučajevima predviđenim u ovom zakonu za suđenje je osim suda opće mjesne nadležnosti nadležan i drugi određeni sud.

Članak 29.

(1) Za suđenje je opće mjesno nadležan sud na čijem području tuženik ima prebivalište, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

(2) Ako tuženik nema prebivalište, opće mjesno je nadležan sud na čijem području tuženik ima boravište.

(3) Ako tuženik pored prebivališta ima i boravište u kojem drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će tu boraviti najmanje godinu dana od dana podnošenja tužbe, opće mjesno je nadležan i sud boravišta tuženika.

Članak 30.

(1) Za suđenje u sporovima protiv Federacije, kantona, grada i općine, opće mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište njihova zakonodavnoga tijela, odnosno vijeća.

(2) Za suđenje u sporovima protiv ostalih pravnih osoba, opće mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište.

Чланак 31.

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Federacije i Bosne i Hercegovine koji stalno živi u inozemstvu, opće mjesno je nadležan sud njegova posljednjeg prebivališta u Federaciji.

b) Izberiva mjesna nadležnost**Nadležnost u sporovima za naknadu štete****Чланак 32.**

(1) Za suđenje u sporovima o izvanugovornoj odgovornosti za štetu, osim suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

(2) Ako je šteta nastala zbog smrti ili teške tjelesne ozljede, nadležan je, pored suda iz stavka 1. ovoga članka, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište.

(3) Odredbe st. 1. i 2. ovoga članka primjenjivat će se i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećim osobama na temelju propisa o neposrednoj odgovornosti društava za osiguranje, a odredba stavka 1. ovoga članka i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovi naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovi jamstva proizvođača**Чланак 33.**

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovi pismenog jamstva protiv proizvođača koji je jamstvo dao, nadležan je, osim suda opće mjesne nadležnosti za tuženika, i sud opće mjesne nadležnosti za prodavača koji je prigodom prodaje stvari uručio kupcu pismeno jamstvo proizvođača.

Nadležnost u sporovima za zakonsko uzdržavanje**Чланак 34.**

Za suđenje u sporovima za zakonsko uzdržavanje, ako je tužitelj osoba koja traži uzdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u bračnim sporovima**Чланак 35.**

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili razvoda braka (bračni sporovi), nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva**Чланак 36.**

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva, ako je tužitelj dijete, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravne osobe**Чланак 37.**

Za suđenje u sporovima protiv pravne osobe koja ima poslovnu jedinicu izvan sjedišta, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opće mjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem se području ta poslovna jedinica nalazi.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa**Чланак 38.**

Dok ostavinski postupak nije pravomoćno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, te sporovima o tražbinama vjerovnika prema ostavitelju, pored suda opće mjesne nadležnosti mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi sud koji provodi ostavinski postupak.

Nadležnost po mjestu plaćanja**Чланак 39.**

Za suđenje u sporovima imatelja mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa**Чланак 40.**

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužitelj uposlenik, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opće mjesno nadležan za tuženika, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati, te sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretninama**Чланак 41.**

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretninama nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

c) Isključiva mjesna nadležnost**Nadležnost u sporovima o nekretninama****Чланак 42.**

(1) Za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i o drugim stvarnim pravima na nekretninama, u sporovima zbog smetanja posjeda na nekretnini, te u sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini, ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

(2) Ako nekretnina leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost u sporovima o zrakoplovu i brodu**Чланак 43.**

Kad je za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i o drugim stvarnim pravima na zrakoplovima, odnosno brodovima, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na zrakoplovu i brodu, nadležan sud u Federaciji, isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području vodi registar u koji je zrakoplov, odnosno brod upisan.

Чланак 44.

Kad je za suđenje u sporovima zbog smetanja posjeda na brodovima, odnosno zrakoplovima iz članka 43. ovoga zakona nadležan sud u Federaciji, mjesno je nadležan, pored suda na čijem se području vodi registar u koji je brod, odnosno zrakoplov upisan, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za sporove u ovršnom i stečajnom postupku**Чланак 45.**

Za suđenje u sporovima koji nastaju u tijeku i u povodu sudskog ili administrativnog ovršnog postupka, odnosno u tijeku i u povodu stečajnoga postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji provodi ovršni ili stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području provodi administrativna ovrha.

d) Supsidijarna nadležnost**Nadležnost za suparničare****Чланак 46.**

Ako je jednom tužbom tuženo više osoba u svojstvu materijalnih suparničara (članak 362. stavak 1. točka 1.), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istoga suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženika.

Nadležnost za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji

Članak 47.

(1) Tužba o imovinsko-pravnim zahtjevima protiv osobe za koju ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji, može se podnijeti svakom sudu u Federaciji na čijem se području nalazi kakva imovina te osobe ili predmet koji se tužbom traži.

(2) Ako nadležnost suda u Federaciji postoji zato što je obveza nastala tijekom boravka tuženika u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem je području obveza nastala.

(3) U sporovima protiv osoba za koje u Federaciji ne postoji opća mjesna nadležnost, za obveze koje treba ispuniti u Federaciji, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obvezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupstvo strane osobe u Federaciji

Članak 48.

U sporovima protiv pravne osobe koja ima sjedište u inozemstvu, glede obveza koje su zasnovane u Federaciji ili im se u njoj ima udovoljiti, tužba se može podnijeti sudu u Federaciji na čijem se području nalazi njezino stalno zastupstvo za Bosnu i Hercegovinu, odnosno Federaciju ili sjedište tijela kome je povjereno obavljanje njezinih poslova.

e) Određivanje mjesne nadležnosti od višega suda

Članak 49.

Ako nadležni sud zbog izuzeća sudaca ne može postupati, izvijestit će o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud s njegova područja.

Članak 50.

(1) Kantonalni sud može, na prijedlog stranke ili nadležnog općinskog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan općinski sud s njegova područja, ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

(2) Vrhovni sud Federacije može, na prijedlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa stvarno nadležan sud u drugom kantonu ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Članak 51.

Ako je za suđenje nadležan sud u Federaciji, ali se prema odredbama ovoga zakona ne može ustanoviti koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud Federacije će, na prijedlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

f) Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Članak 52.

(1) Ako zakonom nije određena isključiva nadležnost kojeg suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stupnju sudi sud koji nije mjesno nadležan, uz uvjet da je taj sud stvarno nadležan.

(2) Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više sudova u Federaciji, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stupnju sudi jedan od tih sudova ili koji drugi stvarno nadležni sud.

(3) Sporazum iz stavka 2. ovoga članka, važi samo ako je pismeno sastavljen, ako su ga potpisale sve stranke i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proistječu iz određenog pravnog odnosa.

(4) Ispravu o sporazumu tužitelj mora priložiti uz tužbu.

(5) Ako tužba nije podnesena sudu na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti tuženik može zahtijevati da se predmet ustupi tom sudu.

(6) Zahtjev iz stavka 5. ovoga članka, tuženik može podnijeti najkasnije u odgovoru na tužbu, uz prilaganje isprave o sporazumu.

Dio drugi**TIJEK POSTUPKA****A. POSTUPAK PRED PRVOSTUPANJSKIM SUDOM****III - T U Ž B A****1. Tužba i njezin sadržaj**

Članak 53.

(1) Parnični se postupak pokreće tužbom.

(2) Tužba mora sadržati:

- 1) osnovu za nadležnost suda,
- 2) određen zahtjev glede glavne stvari i sporednih traženja (tužbeni zahtjev),
- 3) činjenice na kojima tužitelj temelji tužbeni zahtjev,
- 4) dokaze kojima se utvrđuju te činjenice,
- 5) naznaku vrijednosti spora,
- 6) pravnu osnovu tužbenog zahtjeva i
- 7) druge podatke koje sukladno odredbama članka 334. ovoga zakona mora imati svaki podnesak.

(3) Sud nije vezan za pravnu osnovu tužbenog zahtjeva.

(4) Sud će postupiti po tužbi i kad tužitelj nije naveo pravnu osnovu tužbenog zahtjeva.

2. Tužba za utvrđenje

Članak 54.

(1) Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo ustanovi postojanje, odnosno nepostojanje kojeg prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost koje isprave.

(2) Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili, kad tužitelj ima pravni interes da sud ustanovi postojanje, odnosno nepostojanje kojeg prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost koje isprave prije dospjeća zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

(3) Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji koji pravni odnos koji je tijekom parnice postao sporan, tužitelj može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud ustanovi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

(4) Isticanje zahtjeva prema odredbi stavka 3. ovoga članka neće se smatrati preinakom tužbe.

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Članak 55.

(1) U jednoj tužbi tužitelj može istaći više zahtjeva protiv istoga tuženika kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom.

(2) Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istoga tuženika samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(3) Ako sud, u slučaju iz stavka 2. ovoga članka, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupaka.

(4) Tužitelj može u jednoj tužbi istaći dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj svezi i tražiti da sud prihvati slijedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije utemeljen.

(5) Zahtjevi se mogu, prema stavku 4. ovoga članka, istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinaka tužbe

Članak 56.

(1) Preinaka tužbe jest promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugoga zahtjeva uz postojeći.

(2) Туžба nije preinačena ako je туžitelj promijenio правну основу туžбеног захтева, ако је смањио туžбени захтев или ако је промијенио, допунио или исправио поједине наводе.

Чланак 57.

(1) Туžitelj може преинаčiti туžбу најкасније до закључења припремнога рочишта или до почетка главне расправе, ако припремно рочиште nije одржано.

(2) Након одржања припремнога рочишта, а најкасније до закључења главне расправе, суд може допустити преинaku туžбе само ако оцијени да преинака nije усмјерена на одуговлачење поступка и ако туženik пристаје на преинaku.

(3) Сматраће се да постоји пристанак туženика на преинaku туžбе ако се он упusti у расправљање о главној ствари по преиначеној туžби, а nije се прије тога противио преинаци.

(4) Суд ће, у случају из ставка 2. овога чланка, допустити преинaku туžбе и кад се туženik противи преинаци, ако су испуњени сви слjedeћи увјети:

- 1) туžitelj без своје кривње nije могао туžбу преинаčiti раније;
- 2) туženik је у могућности расправљати по преиначеној туžби без одгоде главне расправе.

(5) Против рješenja којим се прихвата или одбија преинака туžбе nije допуштена посебна жалба.

Чланак 58.

(1) Туžitelj може, у року из чланка 57. овога закона, своју туžбу преинаčiti и тако што ће умјесто првобитног туženика туžити другу особу.

(2) За преинaku туžбе према ставку 1. овога чланка потребан је пристанак особе која треба ступити у парницу умјесто првобитног туženика. Ако се првобитни туženik већ упusti у расправљање о главној ствари, потребан је и његов пристанак.

(3) Особа која ступа у парницу умјесто првобитног туženика мора primitи парницу у оном станју у којем се она налази у тренутку кад у њу ступа.

5. Повлачење туžбе

Чланак 59.

(1) Туžitelj може повући туžбу без пристанка туženика прије него што је туžба достављена туženiku. Туžба се може повући и након доставе туženiku, све до закључења главне расправе, ако туženik на то пристане. Ако се туženik у року од осам дана од дана обавијести о повлачењу туžбе не очитује о томе, сматраће се да је пристао на повлачење.

(2) Повучена туžба сматра се као да nije ни била поднесена и може се поново подnijети.

6. Postojanje парнице

Чланак 60.

(1) Парница почиње тећи доставом туžбе туženiku.

(2) Гледе захтева који је странка поставила током поступка, парница почиње тећи од тренутка кад је о том захтеву обавијештена противна странка.

(3) Док парница теће, не може се гледе истог захтева покренути нова парница међу истим странкама, а ако таква парница буде покренута, суд ће туžбу одбацити.

(4) Ако међу истим странкама већ теће друга парница о истом захтеву пред судом у Босни и Херцеговини, странке су о томе дужне обавијестити суд.

(5) Суд ће током цијелог поступка по службеној дужности pazити теће ли већ друга парница о истом захтеву међу истим странкама пред судом у Босни и Херцеговини.

Чланак 61.

(1) Ако која од странака отуди ствар или право о којем теће парница, то не спрјечава да се парница међу истим странкама доврши.

(2) Особа која је прибавила ствар или право о којем теће парница може ступити у парницу умјесто туžitелја, односно туženика, само ако на то пристану обе странке.

IV - PRIPREMA GLAVNE RASPRAVE

1. Opće odredbe

Чланак 62.

(1) Суд одмах након primitка туžбе почиње припреме за главну расправу.

(2) Те припреме обухватају претходно испитивање туžбе, доставу туžбе на обвезни одговор, одржавање припремнога рочишта и заказивање главне расправе.

Чланак 63.

Током припреме главне расправе странке могу upућивати поднеске у којима ће навести чињенице на којима темелје своје захтеве, те предложити доказе којима се utврђују те чињенице.

Чланак 64.

(1) Суд током припреме главне расправе donosi одлуке о upрavljanju поступком суkladно одредбама овога закона.

(2) Против рješenja из ставка 1. овога чланка nije допуштена посебна жалба.

Чланак 65.

Суд може у току припреме главне расправе donijети presуду на темелју признанја, presуду на темелју одricанја и presуду због propуштанја, те primitи на записник нагодбу странака.

2. Prethodno ispitivanje i dostava tužbe

Чланак 66.

Кад установи да је туžба nerazumljiva или да не sadrži elemente propisane одредбом чланка 53. овога закона (nepotpuna туžба), или да постоје nedostaci гледе способности туžitелја или туženика да буду странке у парници, или nedostaci гледе законског zastупања странке, или nedostaci који се односе на овласти zastупника да покрене парницу кад је таква овласт потребита, суд ће ради otklanjanja тих nedostataka poduzeti потребите радње predviđene одредбама чл. 295. и 336. овога закона.

Чланак 67.

(1) Након претходног испитивања туžбе суд donosi рješenje којим се туžба odbacuje ако установи:

- 1) да рješavanje о туžбеном захтеву не спада у судску надлежност;
- 2) да је туžба поднесена nepravodobно, ако је посебним propisима одређен рок за подношење туžбе;
- 3) да о истом захтеву већ теће парница;
- 4) да је ствар pravomoћно presuđена;
- 5) да је о предмету спора sklopljena судска нагодба;
- 6) да се туžitelj пред судом одрекао туžбеног захтева;
- 7) да не постоји правни интерес туžitелја за подношење туžбе за utврђење; или
- 8) да туžitelj у року који је суд одредио nije otklonio nedostatke из чланка 66. овога закона.

(2) Суд donosi рješenje којим се суд ogлашава nenadležnim и предмет ustupa другом суду, ако установи:

- 1) да nije мјесно надлежан рješавати о туžбеном захтеву; или
- 2) да nije стварно надлежан рješавати о туžбеном захтеву.

Чланак 68.

Ако држи да нема dovoljno чињеница за donoшење одлуке о питању које се поставило у току претходног испитивања туžбе, суд ће о том питању одлуку donijети nakнадно, чим буде raspolagao с dovoljno чињеница.

Чланак 69.

Туžба с прилозима се доставља туženiku на одговор у року од 30 дана од дана primitка исправне и потпуне туžбе у суду.

3. Odgovor na tužbu

a) Odgovor na tužbu i njegov sadržaj

Чланак 70.

(1) Након primitка туžбе с прилозима, туženik је дужан најкасније у року од 30 дана доставити суду писмени одговор на туžбу.

(2) Prigodom dostave tužbe tuženiku, sud će poučiti tuženika o obvezi iz stavka 1. ovoga članka, o tome što treba sadržati odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostave odgovora na tužbu u određenom roku.

Članak 71.

(1) U odgovoru na tužbu, tuženik će istaći moguće procesne prigovore i očitovati se priznaje li ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje sukladno odredbama članka 334. ovoga zakona mora imati svaki podnesak.

(2) Ako tuženik osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženik temelji svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, te pravnu osnovu za navode tuženika.

Članak 72.

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određen prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženik ne upusti u raspravu o glavnoj stvari, takav prigovor odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odgovor na tužbu.

Članak 73.

Kad ustvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti sukladno odredbi članka 336. ovoga zakona.

b) Protutužba i odgovor na protutužbu

Članak 74.

(1) Tuženik može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, podnijeti protutužbu, ako je zahtjev protutužbe u svezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje kojeg prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju ovisi u cijelosti ili djelomice odluka o tužbenom zahtjevu.

(2) Nakon održavanja pripremnoga ročišta, protutužba se može podnijeti samo ako tuženik na to pristane i ako sud ocijeni da podnošenje protutužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

(3) Protutužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protutužbe stvarno nadležan viši sud.

(4) Odredbe ovoga zakona o tužbi i odgovoru na tužbu na odgovarajući se način primjenjuju i na protutužbu i odgovor na protutužbu, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

4. Pripremno ročište

a) Opće odredbe

Članak 75.

(1) Nakon primitka odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, sud će zakazati pripremno ročište.

(2) Ako tuženik nije dostavio odgovor na tužbu, a tužitelj u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, sud će zakazati pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu.

(3) Nadnevak održavanja pripremnog ročišta sud će, u pravilu, odrediti uz prethodnu konzultaciju sa strankama.

(4) Pripremno ročište održat će se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno, od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili, ako je tuženik podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana primitka odgovora na protutužbu.

Članak 76.

Održavanje pripremnog ročišta je obvezno, osim u slučajevima u kojima sud, nakon ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu, ustanovi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnoga ročišta nije potrebno.

Članak 77.

U pozivu za pripremno ročište sud će izvijestiti stranke o posljedicama izostanka s pripremnoga ročišta, kao i o tome da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na

kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti sve dokaze koje žele izvesti u tijeku postupka, te na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele uporabiti kao dokaz.

Članak 78.

(1) Pripremno ročište počinje tako što tužitelj ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženik ukratko izlaže odgovor na tužbu.

(2) Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u svezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Članak 79.

(1) Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravljat će se o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tijek postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

(2) Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupiti sukladno odredbama članka 67. ovoga zakona, ako odredbama ovoga zakona nije drukčije određeno.

(3) Ako sud ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(4) Protiv odluke iz stavka 3. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 80.

U daljnjem tijeku pripremnoga ročišta, raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Članak 81.

(1) Sud će prema rezultatima rasprave na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

(2) Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

(3) Protiv rješenja iz stavka 2. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

(4) Sud nije u daljnjem tijeku parnice vezan za svoja prijašnja rješenja iz ovoga članka.

Članak 82.

(1) Ako sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti rok u kojem vještak treba pripremiti i dostaviti svoj nalaz i mišljenje.

(2) Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Članak 83.

(1) Ako pred istim sudom teče više parnica između istih osoba ili u kojim je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, sud može, uz suglasnost stranaka, rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

(2) Sud može, uz suglasnost stranaka, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te će nakon svršetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

(3) Rješenja iz st. 1. i 2. ovoga članka mogu se, u pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

(4) Protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 84.

(1) Ako na pripremno ročište ne dođe tužitelj, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženik ne zahtijeva da se ročište održi.

(2) Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženik, ročište će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 85.

Na pripremnom ročištu sud ima glede upravljanja postupkom sve ovlasti koje ima i na glavnoj raspravi.

b) Medijacija i sudska nagodba**Članak 86.**

(1) Najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrhovito s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je predviđeno posebnim zakonom.

(2) Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave.

Članak 87.

Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u tijeku cijelog postupka (sudska nagodba).

Članak 88.

(1) Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristranost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastojati da stranke zaključe sudsku nagodbu.

(2) U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to utemeljeno, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Članak 89.

(1) Sudska se nagodba može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

(2) Pred sudom se ne može zaključiti nagodba glede zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 2.).

(3) Kada sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno.

Članak 90.

(1) Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.

(2) Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.

(3) Nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.

(4) Sud će strankama izdati ovjerovljen prijepis zapisnika u koji je unesena nagodba.

Članak 91.

Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova.

Članak 92.

(1) Sudska se nagodba može pobijati samo tužbom.

(2) Sudska se nagodba može pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

(3) Tužba iz stavka 1. ovoga članka može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe.

Članak 93.

Sud će u tijeku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba i ako ustanovi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu.

c) Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu**Članak 94.**

(1) Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti:

- 1) dan i sat održavanja glavne rasprave;
- 2) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi;
- 3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi;
- 4) osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu.

(2) Glavna će se rasprava, u pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnoga ročišta.

(3) Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnoga ročišta.

(4) Ako se procjenjuje da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopce koliko je nužno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Članak 95.

Ša sadržajem rješenja iz stavka 1. članka 94. ovoga zakona upoznat će se nazočna stranka, te joj se neće dostavljati rješenje,

nit i poziv za glavnu raspravu. Sud će obavijestiti nazočnu stranku i o posljedicama izostanka s ročišta za glavnu raspravu.

Članak 96.

(1) Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile nazočne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještace koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.

(2) U pozivu za glavnu raspravu, sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka s ročišta.

(3) Stranci koja nije bila nazočna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu dostavlja se ovjerovljen prijepis rješenja iz stavka 1. članka 94. ovoga zakona.

V - GLAVNA RASPRAVA**1. Tijek glavne rasprave****Članak 97.**

(1) Sudac otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

(2) Nakon toga, sudac ustanovljuje jesu li došle sve pozvane osobe, pa ako nisu, provjerava jesu li odsutne osobe uredno pozvane i imaju li opravdan razlog za izostanak.

(3) Ako tužitelj bez opravdanog razloga ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu upusti u raspravljanje.

(4) Ako na ročište za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženik, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 98.

(1) Sud će prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, ustanoviti postoje li procesne smetnje za daljnje postupanje i postupiti sukladno odredbama članka 67. ovoga zakona, ako odredbama ovoga zakona nije drukčije predviđeno.

(2) Ako sud ne prihvati prigovor iz stavka 1. ovoga članka, bez obzira je li o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(3) Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 99.

(1) Glavna se rasprava odvija sljedećim redom:

- 1) Tužitelj ukratko izlaže sva bitna pitanja iz tužbe, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava;
- 2) Tuženik ukratko izlaže odgovor na tužbu i daje odgovor na bitne navode tužitelja iz točke 1. ovoga stavka;
- 3) Ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužitelj, a zatim tuženik;
- 4) Saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužitelja, a zatim svjedoci tuženika;
- 5) Izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje;
- 6) Nakon izvođenja svih dokaza, obje stranke, počevši od tužitelja, imaju pravo obratiti se sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta;
- 7) Sud može dopustiti tužitelju kratko očitovanje na tuženikovo završno izlaganje;
- 8) Ako je tužitelju dopušteno očitovanje na tuženikovo završno izlaganje, i tuženik će imati pravo očitovati se ukratko na konačne navode tužitelja.

(2) Iznimno, sud može odrediti redosljed odvijanja glavne rasprave drukčiji od redosljeda predviđenog u stavku 1. ovoga članka.

Članak 100.

(1) Sud će voditi računa da se glavna rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odgoda, te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.

(2) Sudac se u tijeku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

(3) Суд će kazniti osobe koje narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih sudionika u postupku sukladno odredbama ovoga zakona o nepoštivanju suda.

Članak 101.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ukoliko nije drukčije predviđeno ovim zakonom.

Članak 102.

(1) Svaka stranka treba u svojim izlaganjima iznijeti sve činjenice potrebite za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebite za utvrđivanje svojih navoda, te se očitovati o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

(2) Stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerojatnim da ih bez svoje krivnje nisu bili u mogućnosti iznijeti odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Članak 103.

Stranke iznose i svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora.

Članak 104.

(1) Prigodom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, stranku prvo ispituje njen punomoćnik, a nakon toga suprotna stranka.

(2) Ako stranka koja se saslušava nema punomoćnika, najprije je ispituje sud.

Članak 105.

Stranke ispituju svjedoke i vještake. Sudac prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj strani, a zatim, ukoliko je potrebno, ponovo stranci koja ih je predložila.

Članak 106.

Sudac može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Članak 107.

(1) Sud će odbiti provedbu procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.

(2) Sud neće dopustiti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.

(3) Sud neće dopustiti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.

(4) Na zahtjev stranke, u zapisnik će se unijeti pitanja koja sud nije dopustio.

(5) Sud neće dopustiti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka tijekom ispitivanja.

Članak 108.

(1) Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im sud to naloži.

(2) Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek nazočan, sud može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Članak 109.

(1) Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

(2) Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Članak 110.

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presudu, sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena.

2. Odgoda, odlaganje i nastavak ročišta

Članak 111.

(1) Sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegova održavanja, ako ustanovi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je

izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta (odgoda ročišta).

(2) Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti jesu li ispunjeni uvjeti iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Kad odgodi ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah izvijestiti sve pozvane.

Članak 112.

(1) Sud može, na prijedlog stranke, odložiti započeto ročište (odlaganje ročišta) samo iz sljedećih razloga:

1) ako bez krivnje stranke koja predlaže odlaganje ročišta na ročištu nije moguće izvesti koji od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke;

2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi pokušaja mirnog rješenja spora ili zaključenja sudske nagodbe.

(2) Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

(3) Kad se ročište odloži, sud će nazočnima odmah priopćiti mjesto i vrijeme novoga ročišta. Sud nije dužan o mjestu i vremenu novoga ročišta obavijestiti stranku koja nije bila nazočna na odloženom ročištu, a bila je uredno obaviještena.

Članak 113.

Ako na ročištu nije moguće izvesti koji od dokaza čije je izvođenje određeno, sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo taj dokaz, i iznesu navodi u svezi s njim.

Članak 114.

Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave, radnje koje su već provedene ponovo se provode samo ako se ročište drži pred novim sucem ili ako sud cijeni da je to nužno za pravilno donošenje presude.

Članak 115.

(1) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi niti odložiti na neodređeno vrijeme.

(2) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi ili odložiti duže od 30 dana, osim u slučaju iz članka 129. ovoga zakona.

(3) Sudac je o svakoj odgodi, odnosno odlaganju ročišta dužan obavijestiti predsjednika suda. Predsjednik suda vodi evidenciju o odgodama i odlaganjima ročišta za svakog suca pojedinačno.

(4) Prigodom odgode, odnosno odlaganja ročišta sud će nadnevak održavanja novoga ročišta, u pravilu odrediti uz prethodnu konzultaciju sa strankama.

(5) Kada odgodi ili odloži ročište, sud je dužan poduzeti sve radnje koje mu stoje na raspoložbi kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odgode odnosno odlaganja, te kako bi se na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

(6) Protiv rješenja suda kojim se odgađa ili odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odgodu, odnosno odlaganje ročišta, nije dopuštena posebna žalba.

Članak 116.

Ako se započeto ročište ne može okončati tijekom istoga dana, sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan (nastavak ročišta).

Članak 117.

Odredbe čl. 111., 112., 115. i 116. ovoga zakona, na odgovarajući se način primjenjuju na pripremno ročište.

3. Javnost glavne rasprave

Članak 118.

(1) Glavna je rasprava javna.

(2) Raspravi mogu nazočiti samo punoljetne osobe.

(3) Osobe koje su nazočne raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

(4) Odredba stavka 3. ovoga članka ne odnosi se na pripadnike policije, ako je nošenje oružja nužno za obavljanje njihove dužnosti.

Članak 119.

(1) Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njezin dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili osobne tajne, zaštita interesa malodobnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.

(2) Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Članak 120.

(1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješače i ombudsmene Federacije.

(2) Sud može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena budu nazočne pojedine službene osobe, kao i znanstveni i javni djelatnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno znanstvenu ili javnu djelatnost.

(3) Sud će upozoriti osobe koje budu nazočne raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati ono što su na raspravi saznale, a što nije već poznato javnosti, i upozorit će ih na posljedice odavanja tajne.

Članak 121.

(1) O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

(2) Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dopuštena posebna žalba.

Članak 122.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući će se način primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

VI - DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

1. Opće odredbe

Članak 123.

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima temelji svoj zahtjev.

(2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza ustanoviti činjenice na temelju kojih će donijeti odluku.

Članak 124.

Sud će naložiti strankama da izvedu i one dokaze koji su bitni za donošenje odluke, a koje stranke nisu predložile, ako ustanovi da stranke idu za tim da raspoložu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati prema članku 3. stavak 2. ovoga zakona.

Članak 125.

(1) Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom tijekom parnice.

(2) Ako stranka porekne činjenice koje je priznala, sud će ocijeniti hoće li te činjenice cijeniti priznatim ili osporenim.

(3) Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

(4) Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Članak 126.

Ako sud na temelju ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću ustanoviti koju činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Članak 127.

Ako se ustvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčanu svotu ili na zamjenjive stvari, ali se točna visina svote odnosno količina stvari ne može ustvrditi ili bi se mogla ustvrditi samo s nerazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti prema svojoj ocjeni.

Članak 128.

(1) Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

(2) Na prijedlog stranke, podnesen najkasnije na pripremnom ročištu, sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred

drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitati će se na glavnoj raspravi.

(3) Kad sud donese odluku iz stavka 2. ovoga članka, u zamolbi za izvođenje dokaza opisać će ukratko predmet spora, izložiti stanje parnice i odrediti koji će se dokazi izvesti, uz naznaku o kojim okolnostima treba osobito voditi računa.

(4) O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestit će se stranke.

(5) Sudija zamoljenog suda ima pri izvođenju dokaza sve ovlasti koje ima sudac kad se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

(6) Protiv rješenja suda kojim se određuje izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom nije dopuštena posebna žalba.

Članak 129.

(1) Ako se zbog iznimnih okolnosti koji dokaz ne može izvesti u rokovima predviđenim ovim zakonom, sud rješenjem može odrediti rok za izvođenje dokaza.

(2) Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

2. Očevid

Članak 130.

(1) Očevid se poduzima kad je za utvrđivanje koje činjenice ili za razjašnjenje koje okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

(2) Očevid se može obavljati i uz sudjelovanje vještaka.

Članak 131.

Ako u postupku treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod treće osobe, kod tijela vlasti ili kod pravne osobe kojoj je povjereno obavljanje javne ovlasti, na odgovarajući će se način primijeniti odredbe čl. 134. do 136. ovoga zakona o pribavljanju isprava od ovih tijela ili pravnih osoba.

3. Isprave

Članak 132.

(1) Isprava koju je u propisanom obliku izdalo tijelo vlasti u granicama svoje nadležnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna osoba u obavljanju javne ovlasti koja joj je povjerena zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

(2) Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima glede dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

(3) Dopušteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinite ustanovljene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

(4) Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može tražiti da sud zatraži da se o tome očituje tijelo, odnosno pravna osoba od kojega bi ona trebala potjecati.

Članak 133.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inozemne javne isprave koje su propisno ovjerovljene imaju, uz uvjet uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Članak 134.

(1) Stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

(2) Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjerovljeni prijevod.

(3) Ako se isprava nalazi kod tijela vlasti ili pravne osobe kojoj je povjereno obavljanje javne ovlasti, a sama stranka ne može isposlovati predaju ili pokaz isprave, sud će po prijedlogu stranke narediti tom tijelu, odnosno osobi, da ispravu dostave sudu.

Članak 135.

(1) Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud može tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

(2) Stranka ne može uskratiti podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili

ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna predati ili pokazati, ili ako se isprava s obzirom na njezin sadržaj cijeni zajedničkom za obje strane.

(3) Glede prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 139. i 140. ovoga zakona.

(4) Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu niječe da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokazi.

(5) Sud će, s obzirom na sve okolnosti, cijeliti od kakva je značenja što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju suda kojim joj se nalaze da podnese ispravu ili niječe da se isprava kod nje nalazi.

(6) Protiv odluke suda iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 136.

(1) Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećoj osobi da podnese ispravu samo kad je ona po zakonu dužna pokazati ju ili ju podnijeti ili kad je riječ o ispravi koja je po svojim sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se poziva na ispravu.

(2) Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu, sud će pozvati treću osobu da se o tome očituje.

(3) Kad treća osoba niječe svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, sud će riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu.

(4) Kad treća osoba niječe da se isprava nalazi kod nje, mogu se radi ustanovljenja te činjenice izvoditi dokazi.

(5) Pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu može se izvršiti prema pravilima izvršnoga postupka. Sud će ovo rješenje po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom izvršnom sudu radi prisilne ovrhe.

(6) Treća osoba ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imala u svezi s podnošenjem isprava. Odredbe članka 146. ovoga zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i u tom slučaju.

4. Svjedoci

Članak 137.

(1) Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužna je i svjedočiti.

(2) Kao svjedoci mogu se saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju.

(3) Stranka koja predlaže da se određena osoba sasluša kao svjedok mora prije toga naznačiti o čemu ona treba svjedočiti i navesti njezino ime i prezime i boravište.

Članak 138.

Ne može se saslušati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok je nadležno tijelo ne oslobodi te dužnosti.

Članak 139.

(1) Svjedok može uskratiti svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedala;
- 3) o činjenicama što ih je svjedok saznao kao odvjetnik, liječnik ili u obavljanju kojeg drugog poziva ili koje druge djelatnosti, ako postoji obveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obavljanju tog poziva ili djelatnosti.

(2) Sud će upozoriti te osobe da u slučajevima navedenim u stavku 1. ovoga članka mogu uskratiti davanje iskaza.

Članak 140.

(1) Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti od kaznenog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stupnja zaključno i onda kad je brak prestao, osobu s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili njezine srodnike do drugog stupnja

zaključno, te svog skrbnika ili staranika, posvojitelja ili posvojenika.

(2) Sud će upozoriti svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Članak 141.

(1) Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba svjedočiti, nakon što se o tome očituju stranke.

(2) Protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

(3) Svjedok može rješenje iz stavka 1. ovoga članka pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Članak 142.

(1) Svjedoci se pozivaju dostavom pismenog poziva u kojem se navodi ime i prezime i ime jednog roditelja pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u svezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka predviđene odredbama članka 410. ovoga zakona i na pravo na naknadu troškova iz članka 146. ovoga zakona.

(2) Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati i u svom stanu, odnosno u prostorijama u kojima borave.

Članak 143.

(1) Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez nazočnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

(2) Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

(3) Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime jednog roditelja, boravište, mjesto i nadnevak rođenja, godine života i njegov odnos sa strankama.

Članak 144.

(1) Nakon općih pitanja, svjedoka ispituje stranka koja ga je predložila, a nakon toga suprotna stranka.

(2) Sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.

(3) Svjedok će se uvijek pitati od kuda mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Članak 145.

(1) Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak sasluhat će se preko tumača.

(2) Ako je svjedok gluh, postavljat će mu se pitanja pismeno, a ako je nijem pozvat će se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može obaviti na taj način, pozvat će se kao tumač osoba koja se sa svjedokom može sporazumjeti.

(3) Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Članak 146.

(1) Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište, te na naknadu izmakle zarade, nastalih zbog njegove obveze da svjedoči.

(2) Svjedok mora zahtijevati naknadu odmah nakon saslušanja, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan na to upozoriti svjedoka.

(3) U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka, sud će odrediti da se određena svota isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naredit će stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv tog rješenja ne zadržava ovrhu rješenja.

5. Vještaci

Članak 147.

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kada je radi utvrđenja ili razjašnjenja određene činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Članak 148.

(1) Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu naznačiti predmet i obujam vještačenja, te predložiti osobu koja će obaviti vještačenje.

(2) Protivna stranka će se očitovati o predloženom vještaku, kao i o predmetu i obujmu vještačenja.

(3) Ako stranke ne postignu sporazum o osobi koja treba biti određena za vještaka i predmetu i obujmu vještačenja, odluku o tome donijet će sud.

Članak 149.

(1) Vještačenje obavlja jedan vještak.

(2) Sud može na prijedlog stranke odrediti više vještaka za različite vrste vještačenja.

(3) Vještaci se određuju prvenstveno iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

(4) Složenija vještačenja povjerit će se prvenstveno stručnim ustanovama kao što su bolnice, kemijski laboratoriji, fakulteti i slično.

(5) Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja, kao što su vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i slično, takva vještačenja povjerit će se u prvom redu tim ustanovama.

Članak 150.

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži :

- 1) ime i prezime i zanimanje vještaka,
- 2) predmet spora,
- 3) obujam i predmet vještačenja,
- 4) rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Članak 151.

(1) Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

(2) Prijepis rješenja iz članka 150. ovoga zakona dostavlja se vještaku zajedno s pozivom na ročište za glavnu raspravu.

(3) U pozivu će sud upozoriti vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i sukladno pravilima nauke i vještine i obavijestiti ga o posljedicama nedostave nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Članak 152.

(1) Vještaci su dužni odazvati se pozivu suda i iznijeti svoj nalaz i mišljenje.

(2) Sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

(3) Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobodjenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašteni uposlenik tijela ili pravne osobe u kojoj vještak radi.

Članak 153.

(1) Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudac, ali se iznimno za vještaka može uzeti i osoba koja je ranije bila saslušana kao svjedok.

(2) Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

(3) U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna navesti okolnosti na kojima temelji svoj zahtjev za izuzeće.

(4) O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.

(5) Protiv rješenja kojim se prihvata ili odbija zahtjev za izuzeće nije dopuštena posebna žalba.

(6) Ako je stranka saznala za razlog za izuzeće nakon obavljenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Članak 154.

(1) Vještak svoj pismeni nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije rasprave, ukoliko sud ne odredi drukčije.

(2) Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Članak 155.

(1) Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, nakon proteka roka koji strankama ostavi da se o tome pismeno izjasne, odrediti drugog vještaka.

(2) Ako vještak dostavi nalaz ili mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili proturječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi, i odrediti rok za ponovnu dostavu nalaza i mišljenja.

(3) Ukoliko vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno očitovanje stranaka, odrediti drugoga vještaka.

Članak 156.

Sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje vještaka najkasnije osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Članak 157.

(1) Ročište za glavnu raspravu održat će se i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, sud može na prijedlog stranke odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako ustanovi da je njegova nazočnost na raspravi nužna radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Članak 158.

Sud će vještaku dopustiti razmatranje spisa, te postavljanje pitanja strankama i drugim vještacima glede predmeta vještačenja.

Članak 159.

Protiv rješenja suda iz čl.148., 150., 152. i 155. ovoga zakona, nije dopuštena žalba.

Članak 160.

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za prehranu i prenoćište i troškova vještačenja, te pravo na razumnu nagradu za obavljeno vještačenje.

Članak 161.

Ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka.

Članak 162.

Odredbe članka 148. stavak 1., članka 149. stavak 3., članka 151. st. 1. i 3., i čl. 152., 153. i 159. ovoga zakona na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

6. Saslušanje stranaka

Članak 163.

Na prijedlog stranke, sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Članak 164.

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Članak 165.

(1) Za stranku koja nema pamičnu sposobnost saslušati će se njen zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika, sasluša sama stranka, ako je njezino saslušanje moguće.

(2) Za pravnu osobu saslušati će se osoba koja je zakonom ili pravilima pravne osobe određena da je zastupa.

Članak 166.

(1) Poziv na ročište dostavit će se punomoćniku stranke, koji je dužan o tome stranku obavijestiti, odnosno, ako stranka nema punomoćnika, stranci ili osobi koja će se za stranku saslušati.

(2) U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Članak 167.

Ne mogu se primijeniti nikakve prisilne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza.

Članak 168.

Odredbе o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjivat će se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

7. Osiguranje dokaza

Članak 169.

(1) Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se tijekom, a i prije pokretanja parnice predložiti da se taj dokaz izvede.

(2) Osiguranje dokaza može se tražiti i tijekom postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Članak 170.

(1) Ako je prijedlog za osiguranje dokaza stavljen tijekom parničnoga postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u tijeku.

(2) Kad se traži osiguranje dokaza prije pokretanja postupka, te u iznimnim slučajevima, ako je postupak već u tijeku, nadležan je niži sud prvog stupnja na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati odnosno sud na čijem području boravi osoba koju treba saslušati.

Članak 171.

U podnesku kojim se traži osiguranje dokaza predlagatelj je dužan navesti činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge iz kojih cijeni da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proistječe da on nije poznat.

Članak 172.

(1) Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza sud će dostaviti protivniku, ako je poznat, ostavljajući mu odgovarajući rok za odgovor.

(2) Iznimno, ako postoji opasnost za osiguranje dokaza, sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnoga očitovanja protivnika.

(3) U rješenju kojim se prihvata prijedlog sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navest će činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, te dokaze koji će se izvesti.

(4) Ako protivniku nije prije bio dostavljen podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno s rješenjem suda kojim se prihvata prijedlog za osiguranje dokaza.

(5) Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza, postaviti privremenog zastupnika (članak 296.). O tom postavljanju nije potrebno izdati oglas.

(6) Sud može u iznimnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se prihvata prijedlog za osiguranje dokaza dostavi protivniku.

(7) Protiv rješenja suda kojim se prihvata prijedlog za osiguranje dokaza, te protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dopuštena žalba.

Članak 173.

(1) Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

(2) Ako je postupak u tijeku, a osiguranje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tome sudu.

VII - SUDSKE ODLUKE**1. Zajedničke odredbe**

Članak 174.

Sud donosi odluke na ročištu ili izvan ročišta.

Članak 175.

(1) Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

(2) O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

(3) O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem.

(4) Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

2. Presuda**a) Opće odredbe**

Članak 176.

(1) Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih tražbina.

(2) Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Članak 177.

(1) Sud može naložiti tuženiku da obavi određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

(2) Ako sud prihvati zahtjev za uzdržavanje, može obvezati tuženika i na činidbe koje nisu dospjele.

(3) Presuda kojom se tuženik obvezuje predati ili preuzeti stvari dane u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Članak 178.

Ako je tužitelj u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istodobno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određenu novčanu svotu, sud će, ako prihvati tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženik može osloboditi davanja stvari, ako plati tu novčanu svotu.

Članak 179.

(1) Kad se stranci u presudi nalaže izvršiti kakvu činidbu, odredit će se i rok u kojem je tu činidbu dužna izvršiti.

(2) Ako posebnim propisima nije drukčije određeno, rok za izvršenje činidbe je 30 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok 15 dana.

(3) Rok za izvršenje činidbe počinje teći prvoga dana nakon donošenja presude, odnosno, ako se presuda dostavlja sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi, prvoga dana nakon dostave prijepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

b) Presuda na temelju priznanja

Članak 180.

(1) Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom prihvata tužbeni zahtjev (presuda na temelju priznanja).

(2) Sud neće donijeti presudu na temelju priznanja i kad je udovoljeno potrebitim uvjetima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 2.).

(3) Donošenje presude na temelju priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stavka 2. ovoga članka, prije toga pribave obavijesti.

(4) Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženik može i bez pristanka tužitelja opozvati do donošenja presude.

c) Presuda na temelju odricanja

Članak 181.

(1) Ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na temelju odricanja).

(2) Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženika.

(3) Tužitelj može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenoga zahtjeva bez pristanka tuženika.

d) Presuda zbog propuštanja

Članak 182.

(1) Kad tuženik, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će donijeti presudu kojom se prihvata tužbeni zahtjev (presuda

zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neutemeljen.

(2) Tužbeni zahtjev je očigledno neutemeljen:

- 1) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi;
- 2) ako su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u očiglednoj protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj predložio ili s činjenicama koje su općepoznate.
- (3) Ako je zahtjev očigledno neutemeljen, sud će donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev.
- (4) Presuda zbog propuštanja neće se donijeti o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.

Članak 183.

(1) Protiv presude zbog propuštanja nije dopuštena žalba, ali tuženik može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje sukladno odredbama ovoga zakona.

(2) Pravodobno podnesen prijedlog iz stavka 1. ovoga članka, sprječava da presuda zbog propuštanja postane pravomoćna.

(3) Ako prijedlogu tuženika iz stavka 1. ovoga članka, bude udovoljeno, tuženik će podmirivati sve opravdane troškove postupka koji su nastali do donošenja presude zbog propuštanja.

e) Donošenje, pismena izrada i dostava presude

Članak 184.

(1) Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpравак najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

(2) Ukoliko sudac prekorači rok iz stavka 1. ovoga članka, dužan je u pisanom obliku izvijestiti predsjednika suda o razlozima prekoračenja.

Članak 185.

(1) Nakon zaključenja glavne rasprave, sud će nazočne stranke obavijestiti o nadnevku donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije bila nazočna glavnoj raspravi, sud će je pismeno obavijestiti o nadnevku donošenja presude.

(2) Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici, dužni su sami preuzeti presudu u zgradi suda, te im sud neće dostavljati presudu sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

(3) Ako su stranke bile uredno obaviještene o nadnevku donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvoga narednoga dana nakon donošenja presude.

Članak 186.

(1) U iznimnim okolnostima, sud može na zahtjev stranke odlučiti da se dostava presude obavi na način predviđen odredbama ovoga zakona o dostavi.

(2) Stranci koja nije bila uredno obaviještena o nadnevku donošenja presude, sud će u svakom slučaju dostaviti presudu sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 187.

Presuda zbog propuštanja i presuda drugostupanskoga suda donesena bez rasprave, dostavlja se strankama sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 188.

U slučaju iz članka 184. stavak 2. ovoga zakona, sud će čim bude saznao da će doći do odgode nadnevka donošenja presude o tome obavijestiti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti prema odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 189.

U slučajevima iz čl. 186., 187. i 188. ovoga zakona, rok za podnošenje pravnoga lijeka počinje teći prvoga narednoga dana nakon dostave prijepisa presude.

Članak 190.

Izvornik presude potpisuje sudac.

Članak 191.

(1) Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnoga lijeka protiv presude.

(2) Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime suca, ime i prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi bili nazočni, te dan kad je presuda donesena.

(3) Izreka presude sadrži odluku o prihvatu ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja, te odluku o postojanju ili nepostojanju tražbine istaknute radi prebijanja.

(4) U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti zahtjevi temelje, dokaze i ocjene dokaza, kao i propise na kojima je sud utemeljio presudu.

(5) U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na temelju priznanja ili presude na temelju odricanja, iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

f) Dopunska presuda

Članak 192.

(1) Ako je sud propustio odlučiti o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljeni, stranka može u roku od 30 dana od primitka presude predložiti parničnom sudu da se presuda dopuni.

(2) Nepravodobni ili neutemeljeni prijedlog za dopunu presude odbacit će, odnosno odbiti sud bez održavanja ročišta.

Članak 193.

Kad sud nađe da je prijedlog za dopunu presude utemeljen, bez ponovnog otvaranja glavne rasprave donijet će, u roku od osam dana, presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Članak 194.

(1) Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, prvostupajnski će sud zastati s dostavom te žalbe drugostupajnskom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.

(2) Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostavit će se drugostupajnskom sudu.

(3) Ako se prvostupajnska presuda pobija žalbom samo zato što prvostupajnski sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

g) Ispravak presude

Članak 195.

(1) Pogreške u imenima i brojevima, i druge očite pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesuglasnost prijepisa presude s izvornikom ispravit će sud u svako doba.

(2) Ispravak će se obaviti posebnim rješenjem i unijeti na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prijepis rješenja.

(3) Ako između izvornika i prijepisa presude postoji nesuglasnost glede koje odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prijepis presude s naznakom da se tim prijepisom presude zamjenjuje prijašnji prijepis presude. U takvom slučaju rok za izjavu pravnoga lijeka glede ispravljenog dijela presude teče od dana dostave ispravljenog prijepisa presude.

(4) O ispravku presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

h) Pravomoćnost presude

Članak 196.

(1) Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravomoćna.

(2) Sud tijekom cijeloga postupka po službenoj dužnosti pazi je li stvar pravomoćno presuđena, i ako ustanovi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojemu je već pravomoćno odlučeno, odbacit će tužbu.

(3) Ako je u presudi odlučeno o tražbini koju je tuženik istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju te tražbine postaje pravomoćna.

Članak 197.

- (1) Sud je vezan za svoju presudu čim je donesena.
- (2) Presuda prema strankama ima učinak od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama prema odredbama ovoga zakona presudu dostavlja sud - od dana kada im je dostavljena.

3. Rješenje

Članak 198.

- (1) Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sudac.
- (2) Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostavit će se strankama u ovjerovljenom prijepisu samo ako je protiv toga rješenja dopuštena posebna žalba, ili ako se na temelju rješenja može odmah tražiti ovrha, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.
- (3) Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.
- (4) Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima učinak čim je objavljeno.

Članak 199.

Rješenja koja sud donosi izvan ročišta priopćuju se strankama dostavom ovjerovljenog prijepisa rješenja.

Članak 200.

- (1) Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.
- (2) Pismeni sastav rješenja treba sadržati uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavku 1. ovoga članka rješenje mora biti obrazloženo.

Članak 201.

Rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovoga zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Članak 202.

- (1) Odredbe članka 179., čl. 190. do 195. i članka 197. stavak 2. ovoga zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i na rješenja.
- (2) Odredbe čl. 184. do 186. i čl. 188. i 189. ovoga zakona, na odgovarajući će se način primjenjivati i na rješenja iz članka 198. stavak 2. ovoga zakona.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA**VIII - REDOVITI PRAVNI LIJEKOVI****1. Žalba protiv presude****a) Pravo na žalbu**

Članak 203.

- (1) Protiv presude donesene u prvom stupnju stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 30 dana od dana donošenja presude, odnosno, ako se presuda dostavlja sukladno s odredbama ovoga zakona o dostavi, 30 dana nakon dostave prijepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok 15 dana.
- (2) Pravodobno podnesena žalba sprječava da presuda postane pravomoćna u dijelu koji se pobija žalbom.
- (3) O žalbi protiv presude odlučuje drugostupanjski sud.

Članak 204.

- (1) Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka primitka presude.
- (2) Do donošenja odluke drugostupanjskoga suda stranka može odustati od već podnesene žalbe.
- (3) Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

b) Sadržaj žalbe

Članak 205.

Žalba mora sadržati:

- 1) oznaku presude protiv koje se izjavljuje žalba;

- 2) izjavu da se presuda pobija u cijelosti ili u određenom dijelu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnositelja žalbe.

Članak 206.

- (1) Ako žalba ne sadrži podatke iz članka 205. ovoga zakona (nepotpuna žalba), prvostupanjski sud će rješenjem protiv kojeg nije dopuštena žalba, pozvati žalitelja da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.
- (2) Ako žalitelj u roku iz stavka 1. ovoga članka ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Članak 207.

- (1) U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalitelj pruži dokaze da ih bez svoje krivnje nije mogao iznijeti odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.
- (2) Pozivajući se na nove činjenice, žalitelj je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice ustanovile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba ustanoviti.
- (3) Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu izneseni pred prvostupanjskim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.
- (4) Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza prouzročeni troškovi u postupku u povodu žalbe, te će troškove neovisno o ishodu spora podmirivati ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

c) Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Članak 208.

- (1) Presuda se može pobijati:
 - 1) zbog povrede odredaba parničnoga postupka;
 - 2) zbog pogrešno ili nepotpuno ustanovljenog činjeničnog stanja;
 - 3) zbog pogrešne primjene materijalnoga prava.
- (2) Presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnoga postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju dana u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

Članak 209.

Povreda odredaba parničnoga postupka postoji ako sud u tijeku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovoga zakona, a to je bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Članak 210.

- (1) Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud koju odlučnu činjenicu pogrešno ustanovio, odnosno kad je nije ustanovio.
- (2) Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to upućuju nove činjenice ili novi dokazi.

Članak 211.

Pogrešna primjena materijalnoga prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnoga prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

d) Postupak po žalbi

Članak 212.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostupanjsku presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Članak 213.

- (1) Nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu, odbacit će rješenjem prvostupanjski sud bez održavanja ročišta.
- (2) Žalba je nepravodobna ako je podnesena nakon proteka zakonskoga roka za njezino podnošenje.
- (3) Žalba je nedopuštena ako je žalbu podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe, ili osoba koje se odrekla ili je odustala od žalbe, ili ako osoba koja je podnijela žalbu nema pravnoga interesa za podnošenje žalbe.

Članak 214.

(1) Primjerak pravodobne, potpune i dopuštene žalbe dostavit će prvostupanjski sud protivnoj stranci odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana primitka žalbe. Protivna stranka može u roku od osam dana od primitka žalbe podnijeti tome sudu odgovor na žalbu.

(2) Primjerak odgovora na žalbu dostavit će prvostupanjski sud žalitelju odmah, a najkasnije u roku od osam dana od primitka odgovora na žalbu.

(3) Nepravodobno podnesen odgovor na žalbu neće se uzeti u razmatranje.

(4) Podnesci primljeni nakon primitka odgovora na žalbu ili nakon proteka roka za odgovor na žalbu neće se uzimati u razmatranje, osim ukoliko sud od stranke izrijeком zatraži dodatno očitovanje.

Članak 215.

(1) Nakon primitka odgovora na žalbu ili nakon proteka roka za odgovor na žalbu, prvostupanjski sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostupanjskom sudu najkasnije u roku od osam dana.

(2) Ako žalitelj tvrdi da su u prvostupanjskom postupku povrijeđene odredbe parničnoga postupka, sudac prvostupanjskog suda dat će objašnjenje u povodu navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi će provjeriti istinitost tih navoda u žalbi.

Članak 216.

(1) Kad spisi po žalbi stignu drugostupanjskom sudu, određuje se sudac izvjestitelj.

(2) Sudac izvjestitelj može, prema potrebi, od prvostupanjskog suda pribaviti izvješće o povredama odredaba parničnoga postupka i zatražiti da se radi ustanovljenja tih povreda provedu provjere.

Članak 217.

(1) Drugostupanjski sud odlučuje o žalbi u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave.

(2) Drugostupanjski će sud zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog ustanovljenja činjeničnog stanja potrebno pred drugostupanjskim sudom ustanoviti nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povrede odredaba parničnoga postupka u prvostupanjskom postupku potrebno održati raspravu pred drugostupanjskim sudom.

(3) Drugostupanjski će sud održati sjednicu vijeća, odnosno raspravu, u roku od 45 dana nakon što od prvostupanjskoga suda primi spise po žalbi.

(4) Drugostupanjski će sud donijeti odluku u roku od 30 dana od dana održavanja sjednice vijeća na kojoj je odlučeno o žalbi, odnosno, ako je održana rasprava, u roku od 30 dana od dana zaključenja rasprave.

Članak 218.

(1) Na raspravu se pozivaju stranke odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, a i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

(2) Ako s rasprave izostane žalitelj, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na temelju navoda žalbe i odgovora na žalbu.

(3) Ako s rasprave izostane stranka koja nije žalitelj, sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.

(4) U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Članak 219.

(1) Rasprava pred drugostupanjskim sudom počinje kratkim izlaganjem izvjestitelja o stanju predmeta, bez iznošenja njegovog mišljenja o utemeljenosti žalbe.

(2) Nakon toga pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostupanjskim sudom. Zatim će žalitelj obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Članak 220.

Ako u čl. 217. do 219. ovoga zakona nije što drugo određeno, odredbe ovoga zakona o glavnoj raspravi pred prvostupanjskim sudom na odgovarajući se način primjenjuju i na raspravu pred drugostupanjskim sudom.

e) Granice ispitivanja prvostupanjske presude

Članak 221.

Drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnoga postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

f) Odluke drugostupanjskog suda o žalbi

Članak 222.

(1) Odluke drugostupanjskog suda donose se nakon vijećanja glasovanjem.

(2) U prostoriji u kojoj se vijeća i glasuje mogu biti nazočni samo članovi vijeća i zapisničar. Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može odluku donijeti i u samom zasjedanju.

Članak 223.

(1) Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasovanjem i glasuje posljednji. On se brine da se sva pitanja svestrano i cjelovito razmotre.

(2) Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

(3) Članovi vijeća ne mogu odbiti glasovati o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.

(4) Član vijeća koji je pri glasovanju o kojem ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasovanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.

(5) Ako se glede pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, razdvojit će se pitanja i glasovanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se glede visine novčane svote ili količine glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje. Ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dani za najveću novčanu svotu ili količinu dodat će se glasovima danim za najbližu manju novčanu svotu ili količinu dok se ne postigne većina.

Članak 224.

Drugostupanjski sud može u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave:

- 1) odbaciti žalbu kao nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu;
- 2) odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi prvostupanjsku presudu;
- 3) ukinuti prvostupanjsku presudu i uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje;
- 4) ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu, ili
- 5) preinačiti prvostupanjsku presudu.

Članak 225.

Nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbacit će drugostupanjski sud rješenjem, ako to nije učinio prvostupanjski sud.

Članak 226.

Drugostupanjski će sud presudom odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi prvostupanjsku presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Članak 227.

(1) Drugostupanjski će sud u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti istom prvostupanjskom sudu radi održavanja nove glavne rasprave, ako ustanovi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

- 1) ako je protivno odredbama ovoga zakona sud donio presudu na temelju priznanja ili presudu na temelju odricanja;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom, a to je postupanje bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude;
- 3) ako je sud donio presudu bez glavne rasprave;
- 4) ako je presudu donio sudac koji se po zakonu mora izuzeti.

(2) Ako drugostupanski sud ustanovi da je u postupku pred prvostupanskim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o zahtjevu o kome već teče parnica ili o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, ukinut će prvostupansku presudu i odbaciti tužbu.

(3) Ako drugostupanski sud ustanovi da je u prvostupanskom postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebite ovlasti za vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s obzirom na prirodu povrede ukinut će prvostupansku presudu i vratiti predmet nadležnom prvostupanskom sudu ili će ukinuti prvostupansku presudu i odbaciti tužbu.

(4) Kad drugostupanski sud ukine presudu prvostupanskog suda i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sucem.

(5) U obrazloženju rješenja kojim se prvostupanska presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnoga postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Članak 228.

Prvostupanski sud je dužan, odmah po primitku rješenja drugostupanskoga suda, odrediti pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka rješenja drugostupanskoga suda, te izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostupanski sud u svom rješenju.

Članak 229.

Drugostupanski će sud, u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave, presudom preinačiti prvostupansku presudu, ako ustanovi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

- 1) ako je ustanovio da postoji povreda odredaba parničnoga postupka, osim u slučajevima iz članka 227. ovoga zakona;
- 2) ako je u sjednici vijeća drukčijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostupanskim sudom ustanovio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanskoj presudi;
- 3) ako je nakon održane rasprave, na temelju novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, ustanovio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanskoj presudi;
- 4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostupanskoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostupanski sud pogrešno primijenio materijalno pravo;
- 5) ako je ustanovio da je prvostupanskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev.

Članak 230.

Drugostupanski sud ne može preinačiti presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona podnijela žalbu.

Članak 231.

U obrazloženju presude, odnosno rješenja, drugostupanski sud će ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značenja.

Članak 232.

Drugostupanski sud dostavit će svoju odluku strankama i drugim zainteresiranim osobama, kao i sudu prvog stupnja.

2. Žalba protiv rješenja

Članak 233.

(1) Protiv rješenja prvostupanskog suda dopuštena je žalba, ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dopuštena.

(2) Ako ovaj zakon izriječno određuje da posebna žalba nije dopuštena, rješenje prvostupanskog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Članak 234.

(1) Pravodobno podnesena žalba zadržava ovrhu rješenja, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

(2) Rješenje protiv kojeg nije dopuštena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Članak 235.

Rješavajući o žalbi drugostupanski sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu;
- 2) odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi rješenje prvostupanskog suda;
- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, te prema potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.

Članak 236.

U postupku po žalbi protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostupanskim sudom.

IX - IZVANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Revizija

Članak 237.

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravomoćne presude donesene u drugom stupnju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

(2) Revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 10.000 KM.

(3) Iznimno, Vrhovni sud Federacije može dopustiti reviziju u svim predmetima, ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Članak 238.

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Federacije.

Članak 239.

Podnesena revizija ne zadržava ovrhu pravomoćne presude protiv koje je izjavljena.

Članak 240.

(1) Revizija se može izjaviti:

- 1) zbog povrede odredaba parničnoga postupka iz članka 209. ovoga zakona koja je učinjena u postupku pred drugostupanskim sudom;
- 2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava;
- 3) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva, ako je ta povreda učinjena u postupku pred drugostupanskim sudom.

(2) Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Članak 241.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnoga postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Članak 242.

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na povrede odredaba parničnoga postupka koje su učinjene u postupku pred drugostupanskim sudom.

Чланак 243.

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostupanjsku presudu, u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Чланак 244.

Nepravodobnu ili nepotpunu reviziju, odbacit će rješenjem prvostupanjski sud, bez održavanja ročišta.

Чланак 245.

(1) Primjerak pravodobne i potpune revizije prvostupanjski će sud dostaviti protivnoj stranci.

(2) U roku od osam dana od dana dostave revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

(3) Nakon primitka odgovora na reviziju ili nakon proteka roka za odgovor, prvostupanjski sud dostavit će reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, sa svim spisima, revizijskom sudu.

(4) Primjerak revizije i odgovora na reviziju dostavlja se i drugostupanjskom sudu.

Чланак 246.

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Чланак 247.

(1) Nedopuštenu reviziju odbacit će revizijski sud rješenjem, kao i nepravodobnu ili nepotpunu reviziju, ako to, u granicama svojih ovlasti, nije učinio prvostupanjski sud.

(2) Revizija je nedopuštena ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije, ili osoba koja je odustala od revizije, ili ako osoba koja je izjavila reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Чланак 248.

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neutemeljenu, ako ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena.

Чланак 249.

(1) Ako ustanovi da postoji povreda odredaba parničnoga postupka zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 1. i 3. ovoga članka, revizijski sud će, s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostupanjskog suda ili rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelomice presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostupanjskog suda, odnosno drugom nadležnom sudu.

(2) Ako je u postupku pred prvostupanjskim ili drugostupanjskim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili kojega se tužitelj odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, revizijski sud će ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

(3) Ako je u postupku pred prvostupanjskim ili drugostupanjskim sudom, kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebite ovlasti za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijski će sud s obzirom na prirodu povrede, postupiti prema odredbama st. 1. ili 2. ovoga članka.

Чланак 250.

(1) Ako revizijski sud ustanovi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će prihvatiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

(2) Ako revizijski sud ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinaku pobijane presude, rješenjem će prihvatiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelomice presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostupanjskoga suda.

Чланак 251.

Ako ustanovi da je pravomoćnom presudom donesenom u drugom stupnju prekoračen tužbeni zahtjev, revizijski sud će presudom preinačiti pobijanu presudu.

Чланак 252.

Revizijski sud dostavlja svoje odluke strankama, kao i prvostupanjskom i drugostupanjskom sudu.

Чланак 253.

Ako u čl. 237. do 252. ovoga zakona nije što drugo određeno, u postupku u povodu revizije na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostupanjskim sudom.

Чланак 254.

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskoga suda kojim je postupak pravomoćno završen.

(2) Revizija protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena u sporovima u kojima ne bi bila dopuštena revizija protiv pravomoćne presude.

(3) Revizija je uvijek dopuštena protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije.

(4) U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona o reviziji protiv presude.

2. Ponavljanje postupka

Чланак 255.

Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

- 1) ako je pri donošenju odluke sudjelovao sudac koji je po zakonu morao biti izuzet;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem nije bila dana mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 3) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebite ovlasti za vođenje parnice, ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) ako se odluka suda temelji na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je krivotvorena ili u kojoj je ovjerovljen neistinit sadržaj;
- 5) ako je do odluke suda došlo zbog kaznenog djela suca, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koje treće osobe;
- 6) ako stranka sazna za nove činjenice ili nade ili stekne mogućnost upotrijebiti nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.

Чланак 256.

(1) Iz razloga navedenih u članku 255. toč. 1. do 3. ovoga zakona, ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznesen u prijašnjem postupku.

(2) Zbog okolnosti navedenih u članku 255. toč. 1 i 6. ovoga zakona, ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom.

Чланак 257.

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana, i to:

- 1) u slučaju iz članka 255. točka 1. ovoga zakona od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
- 2) u slučaju iz članka 255. točka 2. ovoga zakona od dana kad je odluka dostavljena stranci;

- 3) u slučaju iz članka 255. točka 3. ovoga zakona, ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku - od dana kad je odluka dostavljena toj osobi; ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik - od dana kad je odluka dostavljena stranci odnosno njenom zakonskom zastupniku, ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebitu ovlast za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku - od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
- 4) u slučajevima iz članka 255. toč. 4. i 5. ovoga zakona - od dana kad je stranka saznala za pravomoćnu presudu u kaznenom postupku, a ako se kazneni postupak ne može provesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;
- 5) u slučaju iz članka 255. točka 6. ovoga zakona - od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

(2) Ako bi rok određen u stavku 1. ovoga članka počeo teći prije nego što je odluka postala pravomoćna, taj će se rok računati od pravomoćnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostave pravomoćne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stupnju.

(3) Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravomoćna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članku 255. toč. 2. i 3. ovoga zakona.

Članak 258.

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje drugostupanjski sud, i to sudac pojedinac koji nije sudjelovao u donošenju drugostupanjske odluke u prijašnjem postupku.

Članak 259.

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stupnju.

(2) U prijedlogu se posebno moraju navesti zakonska osnova po kojoj se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagatelja, te učiniti vjerojatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagatelja biti donesena povoljnija odluka.

Članak 260.

(1) Nepravodobne, nepotpune ili nedopuštene prijedloge za ponavljanje postupka odbacit će rješenjem prvostupanjski sud bez održavanja ročišta.

(2) Ako prvostupanjski sud ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci koja ima pravo u roku od 15 dana odgovoriti na prijedlog.

Članak 261.

Nakon primitka odgovora na prijedlog ili nakon proteka roka za davanje odgovora, prvostupanjski sud će prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostupanjskom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Članak 262.

(1) Drugostupanjski sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka u pravilu bez održavanja rasprave.

(2) Ako sud ocijeni da je održavanje rasprave nužno, postupit će sukladno odredbama čl. 218. do 220. ovoga zakona.

Članak 263.

(1) Nakon što drugostupanjski sud donese odluku o prijedlogu, sudu prvog stupnja vraća sve spise s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke.

(2) U rješenju kojim se dopušta ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donesena u prijašnjem postupku.

(3) Protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se prihvata prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dopuštena.

(4) Žalba protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se istom sudu, koji o žalbi odlučuje u vijeću trojice sudaca.

Članak 264.

(1) U ponovnom postupku pred prvostupanjskim sudom ne može postupati sudac koji je odlučivao u prijašnjem postupku.

(2) Prvostupanjski će sud odrediti pripremno ročište odmah po primitku rješenja drugostupanjskoga suda, a najkasnije u roku od osam dana.

3. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Članak 265.

(1) Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.

(2) Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostupanjskom ili drugostupanjskom postupku odlučeno o zahtjevu u kojemu je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj već odrekao ili o kojem je sklopljena sudska nagodba, i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz članka 255. ovoga zakona, sud će prekinuti postupak u povodu prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

(3) Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga navedenih u stavku 2. ovoga članka, i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz članka 255. stavak 1. toč. 4. i 5. ovoga zakona, koji su potkrijepljeni pravomoćnom presudom donesenom u kaznenom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka.

(4) U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a osobito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze, koje su stranke predložile.

Članak 266.

(1) Odredbe članka 265. st. 1. i 3. ovoga zakona, primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

(2) U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju, sud će, u pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drukčije.

Članak 267.

(1) Rješenje iz članka 265. ovoga zakona, donosi prvostupanjski sud ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne prvostupanjskom sudu prije nego što je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu. Ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz članka 265. ovoga zakona, donosi revizijski sud.

(2) Rješenje iz članka 266. ovoga zakona donosi prvostupanjski sud, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostupanjskom sudu, u povodu prijedloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke, u kojem slučaju rješenje donosi viši sud.

(3) Protiv rješenja suda iz st. 1. i 2. ovoga članka nije dopuštena žalba.

Dio treći

X - SUDSKE MJERE OSIGURANJA

Članak 268.

(1) Za odlučivanje o prijedlogu za osiguranje, uključujući i osiguranje na imovini protivnika osiguranja koja se nalazi izvan Federacije odnosno Bosne i Hercegovine, koji je podnesen prije pokretanja parničnog postupka kao i tijekom tog postupka nadležan je sud koji postupa po tužbenom zahtjevu. Odluku o mjeri osiguranja donosi sud koji postupa u prvom stupnju, a

neposredno виши суд када је приједлог за њезино доношење поднесен након dostave предмета том суду ради одлучивања о правном лијeku.

(2) Након правомоћности одлуке о туџбеном захтјеву, о приједлогу за осигурање одлучује суд који би био надлежан за одлучивање о туџбеном захтјеву у првом ступњу.

Чланак 269.

(1) Мјера осигурања може се одредити:

- 1) ако предлагatelj осигурања učini вјеројатним постојање траџбина или права, и
- 2) ако постоји опасност да би без такве мјере противник осигурања могао спријечити или знаковито отежати остварење траџбине, посебиче тиме што ће своју имовину отуђити, прикрити, оптеретити или на други начин њоме расплагати односно промијенити постојеће стање ствари или на који други начин штетно утјецати на права предлагателја осигурања.

(2) Ако drukčije nije zakonom određeno, суд ће одредити мјеру осигурања само под увјетом да предлагatelj осигурања, у року који одреди суд, према одредбama закона о оvršном поступку, да јамство за штету која би противнику осигурања могла настати одређивањем и provedбом мјере осигурања. Ако предлагatelj осигурања не да јамство у одређеном року, суд ће odbiti приједлог за одређивање мјере осигурања. На његов захтјев, суд може ослободити предлагателја осигурања од обвезе давања јамства ако суд установи да он nije у финансијској могућности дати јамство.

(3) Bosna i Hercegovina, њезини entiteti, Brčko Distrikt BiH, kantoni, grad i općine су изузети од обвезе из ставка 2. овога чланка.

Чланак 270.

Јамство из чланка 269. овога закона враћа се у року од осам дана од дана престанка важења мјере осигурања. Уколико у међувремену противник осигурања поднесе туџбу за накнаду штете, надлежни суд за поступање у том предмету одлучити ће о важењу одређеног јамства.

Чланак 271.

(1) Ради осигурања новчане траџбине могу се одредити слjedeће мјере:

- 1) забрана противнику осигурања да отуђи, sakrije, оптерети или расплаже одређеном имовином у вриједности која је dostatna за осигурање траџбине предлагателја осигурања. Ова забрана ће се забилежити у одговарајућим јавним регистрима;
- 2) чување имовине на коју се односи забрана из тоčke 1. овога ставка и то полагањем у плог суда ако је то могуће или предајом у посјед трећој особи;
- 3) забрана душнику противника осигурања да исплати противнику осигурања траџбину или да му преда ствар, као и забрана противнику осигурања да прими ствар, да наплати траџбину и да њоме расплаже. Ова забрана се може изрећи и свакој другој особи од које противник осигурања може захтијевати исплату или предају ствари.
- 4) предбилеџба založnog права на некретнини противника осигурања или на праву uknjiženom на некретнини до вриједности досудене главне траџбине s kamatama и трошковима.

(2) Мјера из ставка 1. тоčka 4. овога чланка може се одредити само уколико о траџбини вјеровника већ постоји одлука суда која nije постала оvrшна.

(3) Рјешења о одређивању мјера осигурања из ставка 1. овога чланка, достављају се противнику осигурања, душнику противника осигурања, ако је потребито, и одговарајућим јавним регистрима. Мјера осигурања сматра се provedеном доставом противнику осигурања или душнику противника осигурања, ако му се доставља, или одговарајућем јавном регистру, ovisno о tome који је од ова три надневка primitka ранији по времену.

(4) На подручју гдје не постоје земљишне књиге, мјере осигурања из овога чланка provede се примјеном одговарајућих правила оvrшног поступка.

Чланак 272.

(1) Ради осигурања траџбине која је управљена на одређену ствар или њезин dio могу се одредити sljedeће мјере осигурања:

- 1) забрана противнику осигурања отуђења, skrivanja, opterećenja или расплоџбе имовином на коју је управљена траџбина. Ако се имовина налази у Bosni i Hercegovini, ова ће се забрана забилежити у одговарајућим јавним регистрима;
- 2) чување имовине на коју се односи забрана из тоčke 1. овога ставка и то полагањем у плог суда, ако је то могуће, или предајом у посјед трећој особи;
- 3) забрана противнику осигурања да poduzima радње које могу нанјети штету имовини на коју је управљена траџбина или налог противнику осигурања да обави одређене радње потребите да би се sačuvala имовина или да би се одржало постојеће стање ствари;
- 4) овлаштење предлагателју осигурања да poduzme одређене активности.

(2) Odredbe st. 3. i 4. чланка 271. овога закона примјенују се и у случају осигурања траџбина usmjerenih на одређену ствар или један њезин dio.

(3) Мјере осигурања из овога чланка не смiju у cijelosti обухватити захтјев који се њима осигурава.

Чланак 273.

(1) Ради осигурања других права или одрџавања постојећег стања, могу се изрећи sljedeће мјере осигурања:

- 1) забрана противнику осигурања да poduzima одређене активности или налог да poduzme одређене активности у циљу одрџавања постојећег стања или спријечавања nastanka штете suprotnoj странци;
- 2) овлаштење предлагателју осигурања да poduzme одређене активности;
- 3) povjeravanje одређене имовине противника осигурања трећој особи на чување и skrb; и
- 4) odlaganje поступка оvrhe по приједлогу трећих особа, под увјетима predviđenim zakonom којим се uređuje оvrшни поступак; и
- 5) друге мјере које суд одреди као нуџне за осигурање туџбеног захтјева предлагателја осигурања.

(2) Odredba чланка 271. stavak 3. на одговарајући се начин примјенује и на мјере осигурања из ставка 1. овога чланка.

Чланак 274.

(1) Protivnik осигурања који поступи suprotno odluci суда о забрани да отуђи, sakrije, оптерети или расплаже имовином одговоран је по правилима грађанског права. Након забилеџбе забране, све dok takva забрана траје, nije moguć upis у регистар било каквих промјена права насталих на temelju dragovoljne расплоџбе противника осигурања.

(2) Otudjenje или opterećenje suprotno nalogu суда о забрани да отуђи, sakrije, оптерети или расплаже имовином нема правни učinak према предлагателју, осим ако има мјеста примјени правила о заштити savjesnog стјецателја.

(3) Odredbe st. 1. i 2. овога чланка, на одговарајући се начин примјенују и у случају поступања особа suprotno odluci суда о одређивању других мјера осигурања.

(4) Мјером осигурања не стјече се založno право, осим у случају оправдања предбилеџбе založnog права из тоčke 4. ставка 1. чланка 271. овога закона.

Чланак 275.

Суд може, s obzirom на околности случаја, одредити више мјера осигурања, ако је то потребито.

Чланак 276.

(1) Мјера осигурања може се predložiti prije pokretanja и tijekom судског поступка те након завршетка tog поступка, све dok оvrha не буде provedena.

(2) Приједлог се подноси у писаном облику. Ако је vezan за памични поступак који је у тјеку, приједлог се може изнијети и usmeno на рочишту.

(3) У приједлогу за одређивање мјере осигурања предлагателј осигурања мора istaćи захтјев у којем ће označiti траџбину чије осигурање тражи, одредити какву мјеру тражи, sredstva и предмет

mjera osiguranja. U prijedlogu se moraju navesti činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev, te predložiti dokazi kojima se ti navodi potkrepljuju. Predlagatelj osiguranja dužan je dokaze, ako je to moguće, priložiti uz prijedlog.

(4) Na usmeno podneseni prijedlog za određivanje mjera osiguranja na odgovarajući način se primjenjuju odredbe stavka 3. ovoga članka.

Članak 277.

(1) Osim u slučajevima određenim ovim zakonom, mjera osiguranja ne može se odrediti ako protivnik osiguranja nije imao mogućnost očitovati se o prijedlogu za njezino određivanje.

(2) Prijedlog za određivanje mjere osiguranja sud zajedno s priložima dostavlja protivniku osiguranja uz obavijest da protivnik osiguranja može podnijeti pismeni odgovor na prijedlog za određivanje mjere osiguranja u roku od osam dana.

Članak 278.

(1) Na prijedlog predlagatelja osiguranja, istaknut s prijedlogom za određivanje mjere osiguranja, sud može odrediti privremenu mjeru osiguranja bez prethodnog obavješćivanja i saslušanja protivnika osiguranja ako predlagatelj osiguranja učini vjerojatnim da je mjera osiguranja utemeljena i hitna i da bi se drukčijim postupanjem izgubila svrha mjere osiguranja.

(2) Sud dostavlja odluku iz stavka 1. ovoga članka, protivniku osiguranja odmah. Protivnik osiguranja u roku od tri dana u svom odgovoru može osporiti razloge za određivanje privremene mjere osiguranja, nakon čega sud mora zakazati ročište u naredna tri dana. Odgovor protivnika osiguranja mora biti obrazložen.

(3) Nakon održanog ročišta iz stavka 2. ovoga članka sud će posebnim rješenjem ukinuti rješenje o određivanju privremene mjere ili zamijeniti to rješenje novim rješenjem o određivanju mjere osiguranja, sukladno članku 279. ovoga zakona. Protiv novog rješenja o određivanju mjere osiguranja dopuštena je žalba sukladno članku 282. ovoga zakona.

Članak 279.

(1) U rješenju o određivanju mjere osiguranja sud će odrediti vrstu mjere, sredstva kojima će se ona prisilno ostvariti i predmet mjere osiguranja, uz odgovarajuću primjenu pravila sudbenog ovršnog postupka. Sud će po službenoj dužnosti dostaviti rješenje o određivanju mjere osiguranja nadležnom ovršnom sudu radi njezine prisilne provedbe i odgovarajućim javnim registrima radi upisa.

(2) Ako je radi ostvarenja naloga ili zabrane koji su izrečeni u rješenju o određivanju mjere osiguranja potrebno izmijeniti sredstva ili predmete osiguranja predlagatelj osiguranja može predložiti tu izmjenu u istom postupku, na temelju već izrečenih naloga ili zabrana.

(3) Rješenje o određivanju mjere osiguranja ima učinak rješenja o ovrsi iz Zakona o ovršnom postupku. Mjera osiguranja obvezuje stranke u postupku, kao i osobe koje su u svezi s njima, nakon što prime obavijest o izdavanju mjere osiguranja.

(4) Rješenja iz st. 1. i 2. ovoga članka, moraju biti obrazložena.

(5) U slučaju određivanja mjere osiguranja po službenoj dužnosti, sud će na odgovarajući način primijeniti odredbe ovoga članka.

Članak 280.

(1) Kada je mjera osiguranja određena prije podnošenja tužbe, odlukom o određivanju mjere osiguranja odredit će se rok ne duži od 30 dana u kojem predlagatelj osiguranja mora podnijeti tužbu.

(2) Predlagatelj osiguranja podnosi sudu dokaz da je pokrenuo postupak sukladno stavku 1. ovoga članka.

Članak 281.

(1) Izrečena mjera osiguranja ostaje na snazi do naredne odluke suda o mjeri osiguranja.

(2) Ukoliko tužbeni zahtjev nije prihvaćen prvostupanjskom presudom, nadležni sud može mjeru osiguranja ostaviti na snazi dok odluka o tužbenom zahtjevu ne postane pravomoćna.

(3) Izrečena mjera osiguranja ostaje na snazi najduže do isteka roka od 30 dana po nastupanju uvjeta za prisilnu ovrhu.

(4) Mjeru osiguranja upisanu u javne knjige sud briše po službenoj dužnosti.

Članak 282.

(1) Protiv prvostupanjskog rješenja o mjeri osiguranja može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostave rješenja.

(2) Žalba se dostavlja protivniku osiguranja koji može u roku od tri dana od njezina primitka podnijeti sudu odgovor na žalbu.

(3) O žalbi odlučuje drugostupanjski sud u roku od 15 dana od dana dostave prvostupanjskom sudu odgovora na žalbu ili isteka roka za podnošenje odgovora na žalbu.

(4) Žalba ne odlaže ovrhu rješenja iz stavka 1. ovoga članka.

(5) Žalba protiv rješenja o određivanju mjere osiguranja koje je u prvom stupnju izdao kantonalni sud ili Vrhovni sud Federacije, nije dopuštena.

(6) Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri osiguranja nije dopuštena.

Članak 283.

(1) Ako su izrečene mjere određene člankom 271. stavak 1. toč. 1. i 2. i člankom 272. stavak 1. toč. 1. i 2. ovoga zakona, sud će na prijedlog protivnika osiguranja ili čuvara odrediti prodaju pokretnina koje su podložne brzom kvarenju ili ako postoji opasnost od znakovitog pada cijene tih stvari.

(2) Prodaja stvari iz stavka 1. ovoga članka, obaviti će se po pravilima o ovrsi na pokretninama.

(3) Ako je određena mjera osiguranja iz članka 271. stavak 1. točka 3. ovoga zakona, sud može, na prijedlog predlagatelja osiguranja ili protivnika osiguranja, odrediti da se na predlagatelja osiguranja prenese pravo na ispunjenje tražbine, u slučaju u kojem postoji opasnost da se ta tražbina, zbog zakašnjenja u njezinu ostvarenju, neće moći realizirati ili da će se izgubiti pravo na regres prema trećim osobama.

(4) Svota koja se dobije prodajom pokretnina ili naplatom tražbine čuvat će se u sudskom polugu dok se ne obustavi mjera osiguranja ili dok predlagatelj osiguranja ne predloži ovrhu, a najduže 30 dana pošto tražbina postane ovršna. Druge koristi dobivene ostvarenjem tražbina položiti će se u sudski polog ako je to moguće, ili će se na koji drugi način odrediti njihovo čuvanje do obustave mjere osiguranja, odnosno dok predlagatelj osiguranja ne predloži ovrhu, ali najduže 30 dana pošto tražbina postane ovršna.

Članak 284.

(1) Predlagatelj osiguranja može u prijedlogu za određivanje mjere osiguranja ili naknadno izjaviti da se, umjesto mjere osiguranja, zadovoljava davanjem određenog jamstva od strane protivnika osiguranja.

(2) Davanje jamstva umjesto mjere osiguranja može se odrediti i na prijedlog protivnika osiguranja ukoliko se s tim prijedlogom suglasi predlagatelj osiguranja.

Članak 285.

(1) Ako predlagatelj osiguranja u roku određenim rješenjem o određivanju mjere osiguranja ne podnese dokaz iz članka 280. ovoga zakona, sud će obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje.

(2) Na prijedlog protivnika osiguranja postupak će se obustaviti i ukinuti provedene radnje, ako su se okolnosti zbog kojih je mjera određena kasnije promijenile tako da više nije potrebna.

(3) Sud će na prijedlog protivnika osiguranja obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje i u sljedećim slučajevima:

- 1) ako protivnik osiguranja položi sudu dužni iznos tražbine koja se osigurava, s kamatama i troškovima;
- 2) ako protivnik osiguranja učini vjerojatnim da je tražbina u vrijeme donošenja rješenja o određivanju mjere osiguranja već bila naplaćena ili dovoljno osigurana;
- 3) ako je pravomoćno ustanovljeno da tražbina nije nastala ili da je prestala.

(4) U slučajevima iz st. 1. i 3. toč. 2. i 3. ovoga članka, troškove prouzročene određivanjem i provedbom mjere osiguranja predlagatelj osiguranja dužan je naknaditi protivniku osiguranja.

Članak 286.

(1) Трошкове nastale u tijeku postupka osiguranja prethodno podmiruje predlagatelj osiguranja.

(2) Ako je prijedlog za određivanje mjere osiguranja podnesen tijekom parničnog ili drugog sudskog postupka, sud nadležan za odlučivanje o tužbenom ili drugom zahtjevu odlučit će tko podmiruje troškove izdavanja i provedbe mjera osiguranja.

Članak 287.

Predlagatelj osiguranja ima po općim pravilima imovinskog prava pravo na naknadu štete koja mu je nanesena nepostupanjem osoba koje su bile dužne postupiti po rješenju o određivanju mjere osiguranja.

Članak 288.

Protivnik osiguranja ima po općim pravilima imovinskog prava prema predlagatelju osiguranja pravo na naknadu štete koja mu je nanesena mjerom osiguranja za koju je ustanovljeno da je bila neutemeljena ili koju predlagatelj osiguranja nije opravdao.

Članak 289.

Tražbine naknade štete iz čl. 287. i 288. ovoga zakona zastarijevaju u roku od godinu dana od prestanka važenja rješenja kojim je mjera osiguranja izrečena.

Članak 290.

Mjere osiguranja provodi sud koji bi bio nadležan za provedbu ovrhe pravomoćne presude.

Dio četvrti

OPĆE ODREDBE**XI - STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI**

Članak 291.

(1) Stranka u postupku može biti svaka fizička i pravna osoba.

(2) Posebnim se propisima može odrediti tko može biti stranka u postupku osim fizičkih i pravnih osoba.

(3) Parnični sud može, iznimno, s pravnim učinkom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost prema odredbama st. 1. i 2. ovoga članka, ako ustanovi da, s obzirom na predmet spora, u biti udovoljavaju bitnim uvjetima za stjecanje stranačke sposobnosti, a osobito ako raspolažu imovinom na kojoj se može provesti ovrha.

(4) Protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka, kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dopuštena posebna žalba.

Članak 292.

(1) Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).

(2) Punoljetna osoba kojoj je djelomice ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti.

(3) Malodobnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Članak 293.

(1) Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik.

(2) Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog tijela vlasti donesenim na temelju zakona.

(3) U tijeku cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, paziti može li osoba koja se pojavljuje kao stranka u postupku biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njezin zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebne ovlasti kad su one potrebite.

Članak 294.

(1) Zakonski zastupnik može u ime stranke poduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe ili za poduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebne ovlasti, on može te radnje poduzimati samo ako ima takve ovlasti.

(2) Osoba koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužna je na zahtjev suda dokazati da je zakonski zastupnik. Kad je za poduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik dužan je dokazati da ima takvo ovlaštenje.

(3) Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik osobe pod skrbništvom ne pokazuje potrebitu pozornost u zastupanju, obavijestit će o tome tijelo skrbnništva. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za osobu pod skrbništvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Članak 295.

(1) Kad sud ustanovi da osoba koja se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužitelja da obavi potrebite ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.

(2) Isto tako, kad sud ustanovi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebne ovlasti kad su one potrebite, zatražit će da nadležno tijelo skrbnništva postavi skrbnika parnično nesposobnoj osobi, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebne ovlasti ili će poduzeti druge mjere koje su potrebite da bi parnično nesposobna strana bila pravilno zastupana.

(3) Sud će odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1. i 2. ovoga članka. Dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku poduzimati samo one radnje zbog čije bi odgode mogle nastati štetne posljedice za stranku.

(4) Ako se nedostaci iz st. 1. i 2. ovoga članka ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje provedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprječavaju daljnje vođenje parnice.

(5) Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

Članak 296.

(1) Ako se tijekom postupka pred prvostupajskim sudom pokaže da bi redoviti postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo, tako da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, sud će tuženiku postaviti privremenog zastupnika.

(2) Uz uvjet iz stavka 1. ovoga članka, sud će postaviti tuženiku privremenog zastupnika osobito u slučajevima:

- 1) ako tuženik nije parnično sposoban, a nema zakonskoga zastupnika,
- 2) ako postoje protivni interesi tuženika i njegova zakonskog zastupnika,
- 3) ako obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika,
- 4) ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika,
- 5) ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Federaciji, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti.

(3) O postavljanju privremenog zastupnika, sud će bez odgode obavijestiti tijelo skrbnništva, a i stranke kad je to moguće.

Članak 297.

(1) Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

(2) Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik obavlja sve dok se tuženik ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok tijelo skrbnništva ne obavijesti sud da je postavilo skrbnika.

Članak 298.

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženiku iz razloga navedenih u članku 296. stavak 2. toč. 4. i 5. ovoga zakona, sud će u roku od osam dana izdati oglas koji će objaviti u "Službenim novinama Federacije BiH", službenom glasilu kantona i na oglasnoj ploči suda.

Članak 299.

Parnična sposobnost u Federaciji procjenjuje se po zakonima Federacije.

XII - PUNOMOĆNICI

Članak 300.

(1) Stranke mogu poduzimati radnje u postupku osobno ili preko punomoćnika.

(2) Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko punomoćnika, ako je on nazočan na glavnoj raspravi.

Članak 301.

(1) Punomoćnik može biti odvjetnik, odvjetničko društvo ili uposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć, kao i, za pravne osobe uposlenik te pravne osobe, a za fizičke osobe bračni odnosno izvanbračni drug stranke ili srodnik stranke po krvi ili po tazbini.

(2) Ako ustanovi da punomoćnik koji je odvjetnik ne obavlja svoju dužnost sukladno Zakonu o odvjetništvu, sud će o tome izvijestiti nadležnu odvjetničku komoru i, ako je to moguće, stranku koju odvjetnik zastupa.

Članak 302.

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka.

Članak 303.

(1) Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svoga punomoćnika na ročištu na kom je ta izjava dana.

(2) Ako je punomoćnik priznao koju činjenicu na ročištu na kojem stranka nije bila nazočna ili je koju činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave prema članku 125. stavak 2. ovoga zakona.

Članak 304.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da poduzima samo određene radnje ili da poduzima sve radnje u postupku.

Članak 305.

Ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlasti u punomoći, odvjetnik je na temelju takve punomoći ovlašten:

- 1) obavljati sve radnje u postupku, a osobito podnijeti tužbu, povući je, dati odgovor na tužbu, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenog zahtjeva, zaključiti nagodbu, podnijeti pravni lijek i odreći se ili odustati od njega, te zahtijevati izdavanje mjera osiguranja;
- 2) stavljati zahtjev za ovrhu ili osiguranje i poduzimati potrebite radnje u postupku, u povodu takovoga zahtjeva;
- 3) od protivne stranke primiti dosuđene troškove;
- 4) pismeno ovlastiti drugog odvjetnika na poduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Članak 306.

Odvjetnika kojem je stranka izdala punomoć može, uz izričitu ovlast stranke, zamjenjivati drugi odvjetnik, a pred sudom prvog stupnja i odvjetnički pripravnik koji je kod njega uposlen.

Članak 307.

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlasti punomoćnika, punomoćnik koji nije odvjetnik može na temelju takve punomoći obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebna izričita ovlast za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe, za

odricanje ili odustanak od pravnoga lijeka i za prenošenje punomoći na drugu osobu, te za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova.

Članak 308.

(1) Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(2) Stranka koja nije pismena ili nije u stanju potpisati se stavit će na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak prsta. Ako se u tom slučaju punomoć izdaje osobi koja nije odvjetnik, potrebna je nazočnost dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoći.

(3) Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerovljena punomoć. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.

Članak 309.

(1) Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.

(2) Sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi osoba koja nije podnijela punomoć, ali će istodobno narediti toj osobi da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljanje parničnih radnji.

(3) Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, sud će odgoditi donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je obavila osoba bez punomoći.

(4) Sud je dužan tijekom cijeloga postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. Ako sud ustanovi da osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlaštena za zastupanje, ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela, ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Članak 310.

(1) Stranka može punomoć u svako vrijeme opozvati, a punomoćnik je može u svako vrijeme otkazati.

(2) Opoziv, odnosno otkaz punomoći mora se priopćiti sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(3) Opoziv, odnosno otkaz punomoći važi za protivnu stranku od trenutka kad joj je priopćen.

(4) Nakon otkaza punomoći, punomoćnik je dužan još 15 dana obavljati radnje za osobu koja mu je izdala punomoć, ako je potrebno da od nje otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Članak 311.

(1) Ako je punomoćniku dana ovlast da može obavljati sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njezin zakonski zastupnik, umre ili postane poslovno nesposobna ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašten i nadalje poduzimati radnje u postupku, ali nasljednik, odnosno novi zakonski zastupnik, može opozvati punomoć.

(2) U slučajevima navedenim u stavku 1. ovoga članka, punomoćniku koji nije odvjetnik uvijek prestaju ovlasti koje se u punomoći moraju izriječkom navesti (članak 307.).

Članak 312.

(1) Prestankom pravne osobe prestaje i punomoć koju je ona izdala.

(2) U slučaju stečaja, punomoć koju je izdao stečajni dužnik prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka.

(3) Iznimno od odredaba st. 1. i 2. ovoga članka, punomoćnik je dužan još 15 dana obavljati radnje u postupku ako je potrebno da od stranke otkloni štetu.

XIII - JEZIK U POSTUPKU

Članak 313.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim sudionicima u postupku na jednom od jezika iz članka 6. ovoga zakona.

Članak 314.

Stranke i drugi sudionici u postupku pri sudjelovanju u postupku rabe jedan od jezika iz članka 6. ovoga zakona.

Članak 315.

(1) Stranke i umješači koji ne poznaju nijedan od jezika iz članka 6. ovoga zakona osigurati će o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje poduzimaju, kao i druge usmene i pismene prijevode za svoje potrebe.

(2) Stranke i umješači dužni su osigurati i prijevod u svezi izvođenja dokaza koje su predložili.

(3) Prijevod obavljaju tumači.

XIV - VRIJEDNOST SPORA

Članak 316.

(1) Tužitelj je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može iskazati u novcu.

(2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnoga zahtjeva.

(3) Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir pri određivanju vrijednosti spora ako ne čine glavni zahtjev.

Članak 317.

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Članak 318.

(1) Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva.

(2) Ako zahtjevi u tužbi proizilaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženika, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Članak 319.

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana, odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Članak 320.

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje osiguranja određene tražbine ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu tražbine koju treba osigurati, ali ako predmet zaloga ima manju vrijednost od tražbine koju treba osigurati, kao vrijednost predmeta spora uzet će se vrijednost predmeta zaloga.

Članak 321.

(1) Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota.

(2) U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio.

(3) Ako je u slučaju iz stavka 2. ovoga članka, tužitelj vrijednost predmeta spora suviše visoko ili suviše nisko naznačio, sud će najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na glavnoj raspravi prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na prikladan način provjeriti točnost naznačene vrijednosti, te rješenjem odrediti vrijednost predmeta spora.

(4) Protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka, nije dopuštena posebna žalba.

Članak 322.

Ako novčana svota nije iskazana u konvertibilnim markama, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora utvrđuje se u konvertibilnim markama, po srednjem tečaju odnosne valute koji

je ustanovila nadležna finansijska organizacija u vrijeme podnošenja tužbe.

XV - ROKOVI I ROČIŠTA

1. Rokovi

Članak 323.

(1) Ako rok nije određen zakonom, određuje ga sud s obzirom na okolnosti slučaja.

(2) Rok koji sud odredi iznimno se može produžiti na prijedlog zainteresirane osobe ako za to postoje opravdani razlozi.

(3) Prijedlog za produžetak roka se mora podnijeti prije proteka roka čije se produžetak traži.

(4) Protiv rješenja o produžetku roka nije dopuštena žalba.

Članak 324.

(1) Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

(2) Ako je rok određen na dane, u rok se ne računava dan kad je obavljena dostava ili priopćenje, odnosno dan u koji pada događaj otkad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi idući dan.

(3) Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onoga dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine, koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjega dana toga mjeseca.

(4) Ako posljednji dan roka pada na državni blagdan ili u nedjelju ili u koji drugi dan kad sud ne radi, rok istječe protekom prvog idućeg radnog dana.

Članak 325.

(1) Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku ako je prije no što rok protekne predan nadležnom sudu.

(2) Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafski, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu kojem je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom, danom predaje smatra se dan primitka telefaksa u sudu.

(3) Ako je podnesak upućen elektroničkom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji kvalificiranog elektroničkog potpisa.

(4) Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatrat će se da je podnesen u roku ako uredan podnesak naknadno bude predan sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje brzojava pošti.

(5) Za osobe koje se nalaze na obveznoj vojnoj službi u vojsci Federacije, dan predaje podneska vojnoj postrojbi, odnosno vojnoj ustanovi smatra se danom predaje sudu.

(6) Odredba stavka 4. ovoga članka odnosi se i na ostale osobe koje se nalaze u službi u vojnim postrojbama odnosno vojnim ustanovama ili stožerima vojske Federacije u mjestima u kojima ne postoji redovita pošta.

(7) Za osobe lišene slobode dan predaje podneska upravi zatvora, odnosno ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija smatra se danom predaje sudu.

(8) Ako je podnesak koji je vezan za rok predan ili upućen nenadležnom sudu prije proteka roka, a stigne nadležnom sudu nakon proteka roka, smatrat će se da je na vrijeme podnesen.

(9) Odredbe st. 1. do 7. ovoga članka primjenjuju se i na rok u kojem se prema posebnim propisima mora podići tužba, te na rok zastare tražbine ili kojeg drugog prava.

2. Ročište

Članak 326.

(1) Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano.

(2) Sud će na ročište pozvati stranke i ostale osobe čija se nazočnost cijeni potrebitom.

(3) U pozivu sud će naznačiti mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navesti stranke i predmet spora.

(4) Sud će u pozivu osobito upozoriti stranke i ostale sudionike u postupku na zakonske posljedice izostanka s ročišta.

Članak 327.

(1) Ročište se, u pravilu, održava u sudskoj zgradi.

(2) Sud može odlučiti da se ročište održi izvan sudske zgrade kad ustanovi da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv takvog rješenja nije dopuštena žalba.

3. Povrat u prijašnje stanje

Članak 328.

(1) Ako stranka propusti ročište ili rok za poduzimanje koje radnje u postupku i zbog toga izgubi pravo na poduzimanje koje radnje, sud će toj stranci na njezin prijedlog dopustiti da naknadno obavi tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći.

(2) Kad se dopusti povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kojem se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Članak 329.

(1) Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod kojeg je trebalo obaviti propuštenu radnju.

(2) Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je uzročio propust, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje - od dana kad je za to saznala.

(3) Nakon proteka 60 dana od dana propusta ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.

(4) Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propusta roka, predlagatelj je dužan istodobno s podnošenjem prijedloga obaviti i propuštenu radnju.

Članak 330.

Ne može se zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dopusti povrat u prijašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno u povodu prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

Članak 331.

Sud će odmah odlučiti o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje i nastaviti postupak.

Članak 332.

(1) Nepravodobne i nedopuštene prijedloge za povrat u prijašnje stanje, odbacit će sud rješenjem.

(2) U svezi s prijedlogom za povrat u prijašnje stanje sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog temelji općepoznate.

Članak 333.

(1) Protiv rješenja kojim se prihvata prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena posebna žalba.

(2) Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena posebna žalba, osim ukoliko je prijedlog podnesen zbog donošenja presude zbog propuštanja.

XVI - PODNESCI

Članak 334.

(1) Tužba, odgovor na tužbu, protutužba, odgovor na protutužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i priopćenja koji se daju izvan rasprave, podnose se pismeno (podnesci). Uvjet pisanog oblika ispunjavaju i podnesci upućeni brzojavom, telefaksom ili elektronskom poštom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim, ako je u njima označen pošiljalatelj.

(2) Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržati sve ono što je potrebno da bi se u svezi s njima moglo postupiti. Osobito trebaju sadržati: oznaku suda, ime i prezime odnosno naziv pravne osobe, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

(3) Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka mora u podnesku navesti činjenice i dokaze na kojima temelji svoj zahtjev.

(4) Podnesci koji se dostavljaju elektroničkom poštom moraju biti ovjerovljeni kvalificiranim elektroničkim potpisom.

(5) Podnesci s prilogima koji se dostavljaju protivnoj stranci, predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Članak 335.

(1) Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku, prijepisu ili presliku.

(2) Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takova isprava drži u spisima predmeta, vratit će se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prijepis ili preslik isprave.

(3) Ako je isprava priložena u prijepisu ili presliku, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dopustiti da je pregleda. Sud će odrediti rok u kojem se isprava ima predati odnosno pregledati.

(4) Protiv tih rješenja nije dopuštena žalba.

Članak 336.

(1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnosiocu vratiti podnesak radi ispravke ili dopune, uz navode što treba ispraviti ili dopuniti i odrediti će rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.

(2) Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen odnosno dopunjen i predan sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatrat će se da je podnesen sudu onoga dana kad je prvi put bio podnesen.

(3) Smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke odnosno dopune, odbacit će se.

(4) Ako podnesci ili prilozi nisu podneseni u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnositelj ne postupi po tom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

XVII - DOSTAVA PISMENA**1. Opće odredbe****a) Način dostave pismena**

Članak 337.

Pismena se dostavljaju preko pošte, preko ovlaštene pravne osobe registrirane za obavljanje poslova dostave ili preko ovlaštene službene osobe suda.

Članak 338.

(1) Kad dostavu treba obaviti osobama ili ustanovama u inozemstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostava će se obaviti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije što drugo određeno.

(2) Državljanima Bosne i Hercegovine u inozemstvu dostava se obavlja putem pošte ili preko nadležnog konzularnog, odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi.

b) Dostava fizičkim i pravnim osobama

Članak 339.

(1) Dostava fizičkim osobama obavlja se predajom pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

(2) Ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dostava tijelima vlasti i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili, ako se takva osoba ne zatekne u uredu odnosno poslovnoj prostoriji, uposleniku koji se tu zatekne.

Članak 340.

(1) Kad stranku zastupa zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik, dostava se obavlja zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku.

(2) Kad tijela vlasti ili pravne osobe za svog punomoćnika odrede osobu koja je njihov uposlenik, dostava se može obaviti i sukladno odredbi članka 339. stavak 2. ovoga zakona.

(3) Ако stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika, dovoljno je dostavu obaviti jednom od njih.

(4) Dostava odvjetniku kao punomoćniku može se obaviti i predajom pismena osobi koja je zaposlena u njegovom odvjetničkom uredu.

Članak 341.

(1) Vojnim osobama, pripadnicima policije i pripadnicima kopnenog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa dostava se može obaviti i preko njihova stožera, odnosno neposrednog starješine.

(2) Osobama lišenim slobode dostava se obavlja preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija.

Članak 342.

(1) Dostava pravnoj osobi može se obaviti i putem njezine poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.

(2) Dostava pravnoj osobi koja ima sjedište u inozemstvu, može se obaviti i putem njezina zastupstva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini ili Federaciji.

c) Vrijeme i mjesto dostave

Članak 343.

(1) Dostava se obavlja svakim danom, u bilo koje vrijeme, u stanu ili na radnom mjestu fizičke osobe, u sjedištu tijela vlasti, u uredu odnosno poslovnim prostorijama pravne osobe kojoj se dostava ima obaviti, ili u sudu kad se osoba kojoj se dostava ima obaviti tamo zatekne.

(2) Dostava se može obaviti na bilo kojem mjestu, ako se obavlja osobnim uručenjem pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti.

2. Dostava putem pošte

Članak 344.

Dostava putem pošte obavlja se:

- 1) preporučenom pismonosnom pošiljkom s povratnicom, ili
- 2) običnom pismonosnom pošiljkom, u kojoj se uz pismo dostavlja i obrazac o potvrdi primitka, koji osoba kojoj se pismo dostavlja mora potpisati i vratiti sudu.

3) Dostava preko ovlaštene pravne osobe ili ovlaštene službene osobe suda

a) Dostava fizičkim osobama

Članak 345.

(1) Ovlaštena pravna osoba registrirana za obavljanje poslova dostave i ovlaštena službena osoba suda dostavu fizičkim osobama, u pravilu obavljaju predajom pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti.

(2) Ako se osoba kojoj se pismo ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se obavlja predajom pismena kome od njezinih odraslih članova domaćinstva koji je dužan primiti pismo, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismo će se predati kućepazitelju ili susjedu ako oni na to pristanu.

(3) Ako se dostava obavlja na radnom mjestu osobe kojoj se pismo ima dostaviti, a ta osoba se tu ne zatekne, dostava se može obaviti osobi koja na istom mjestu radi, ako ona pristane primiti pismo.

(4) Predaja pismena drugoj osobi nije dopuštena ako ona sudjeluje u parnici kao protivnik osobe kojoj se dostava ima obaviti.

(5) Osobe kojima se prema odredbama st. 2. i 3. ovoga članka, dostava obavi umjesto osobi kojoj se pismo ima dostaviti, dužne su pismo predati toj osobi, na što će ih dostavljač i upozoriti prigodom uručenja pismena.

(6) Kad se dostava obavi prema odredbama st. 2. ili 3. ovoga članka, osoba kojoj se pismo imalo dostaviti o tome će biti obaviještena slanjem pismene obavijesti preko pošte, običnom pismonosnom pošiljkom. U pismenoj obavijesti navodi se predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, nadnevak, sat i mjesto dostave pismena, te ime i prezime osobe koja je primila

pismo. Obavijest se mora poslati tijekom istog dana ili sljedećeg radnog dana nakon obavljene dostave.

Član 346.

(1) Ako se pismo ne može dostaviti na način predviđen člankom 345. ovoga zakona, a dostavljač ustanovi da osoba kojoj se pismo ima dostaviti stanuje na adresi na kojoj se dostava pokušava obaviti, ostavit će u stanu ili u prostorijama gdje ta osoba radi, ili pribiti na vrata stana ili prostorije, pismenu obavijest da će pismo biti ostavljeno u sudu i da ga ta osoba tamo može preuzeti u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave. U pismenoj obavijesti navodi se i predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, nadnevak i sat kada je obavijest ostavljena, te naziv i adresa suda gdje se pismo može preuzeti.

(2) Tijekom istog dana ili sljedećeg radnog dana nakon pokušaja dostave iz stavka 1. ovoga članka, pismena obavijest s podacima navedenim u tom stavku poslat će se osobi kojoj se dostava ima obaviti i preko pošte, običnom pismonosnom pošiljkom.

(3) Dostava će se smatrati obavljenom na dan kada osoba kojoj se pismo ima dostaviti preuzme pismo u sudu, a ako pismo ne bude preuzeto, protekom roka iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 347.

(1) Ako se dostavlja tužba, a tuženik kojem se tužba ima dostaviti se ne zatekne tamo gdje se dostava ima obaviti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kojem mjestu mogao tuženika zateći, te će mu kod jedne od osoba navedenih u članku 345. st. 2. i 3. ovoga zakona ostaviti, ili, ako to nije moguće, na vrata stana ili prostorije gdje se dostava obavlja pribiti, pismenu obavijest da radi primanja tužbe bude u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svom radnom mjestu.

(2) Ako dostavljač, i nakon što je postupio na način predviđen u stavku 1. ovoga članka, u vrijeme određeno u obavijesti ne zatekne tuženika kojem se tužba ima dostaviti, dostava će se obaviti prema odredbama čl. 345. i 346. ovoga zakona.

(3) Druga pismena, osim tužbe, mogu se dostaviti prema odredbama st. 1. i 2. ovoga članka, ako je to ovim zakonom izričito određeno ili ako sud cijeni da je prigodom dostave potreban veći oprez.

Članak 348.

(1) Ako se ustanovi da je osoba kojoj se pismo ima dostaviti privremeno odsutna i da joj osobe navedene u članku 345. st. 2. i 3. ovoga zakona ne mogu pismo na vrijeme predati, vratit će pismo sudu uz naznaku gdje se odsutni nalazi, a dostava će ponovo biti pokušana u odgovarajuće vrijeme.

(2) Ako dostavljač utvrdi da osoba kojoj se pismo ima dostaviti ne stanuje na adresi na kojoj se dostava pokušava obaviti, ali istodobno ustanovi točnu adresu te osobe, dostava će se obaviti na naknadno ustanovljenoj adresi. Ako dostavljač ne može ustanoviti točnu adresu osobe kojoj se pismo ima dostaviti, pismo će vratiti sudu, a sud će od stranke, koja je prvotno sud obavijestila o adresi te osobe, zatražiti da dostavi točnu adresu.

(3) Ako je ustanovljeno da tuženik kome se dostava ima obaviti ne stanuje na adresi svog posljednjeg poznatog boravišta ili prebivališta, a njegovo sadašnje boravište ili radno mjesto se ne mogu ustanoviti, dostava pismena će se obaviti istodobnim objavljivanjem pismena na oglasnoj ploči suda i u najmanje jednim dnevnom novinama koje se distribuiraju u Federaciji.

(4) Dostava se smatra obavljenom protekom roka od 15 dana od dana objavljivanja.

(5) U objavi se, osim pismena koje se ima dostaviti, navodi i ime i prezime osobe kojoj se dostava obavlja, predmet spora i obavijest o tome kada se dostava pismena smatra obavljenom. Prigodom objave u dnevnom novinama, ako je pismo koje se dostavlja predugo da bi bilo objavljeno u cijelosti, objavljuje se samo kratak sadržaj pismena.

(6) Osoba kojoj se dostava obavlja, bit će obaviještena o objavi slanjem pismene obavijesti preko pošte, običnom pismonosnom pošiljkom, na adresu njezinog posljednjeg poznatog boravišta.

(7) Трошкове objave u dnevним novinama predujmljuje tužitelj.

b) Dostava pravnim osobama

Članak 349.

(1) Ovlaštena pravna osoba registrirana za obavljanje poslova dostave i ovlaštena službena osoba suda dostavu tijelima vlasti i pravnim osobama, u pravilu, obavljaju predajom pismena jednoj od osoba iz članka 339. stavak 2. ovoga zakona.

(2) Ako se dostava ne može obaviti prema odredbi stavka 1. ovoga članka, a dostavljač ustanovi da se sjedište tijela vlasti odnosno ured ili poslovne prostorije pravne osobe nalaze na adresi na kojoj se dostava pokušava obaviti, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 346. ovoga zakona.

(3) Ako se ustanovi da se ured ili poslovne prostorije pravne osobe ne nalaze na adresi koja je upisana kao sjedište te pravne osobe u odgovarajućem registru pravnih osoba, a njezino novo sjedište nije poznato, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 348. st. 3. do 7. ovoga zakona.

c) Odbijanje primitka pismena

Članak 350.

Kad osoba kojoj je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njezina domaćinstva, odnosno ovlaštena osoba ili uposlenik tijela vlasti ili pravne osobe odbije primiti pismeno, dostavljač će pismeno ostaviti u prostoriji gdje se dostava obavlja ili će ga prabit na vrata te prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja primitka, te mjesto gdje je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostava obavljena.

d) Dostavnica

Članak 351.

(1) Potvrdu o obavljenoj dostavi (dostavnicu) potpisuju primatelj i dostavljač. Primatelj će na dostavnici čitko, slovima, napisati dan primitka, svoje ime i prezime i u kojem svojstvu prima pismeno.

(2) Ako je primatelj nepismen ili se nije u stanju potpisati, dostavljač će postupiti kao u stavku 1. ovoga članka, te staviti napomenu zašto primatelj nije stavio svoj potpis.

(3) Ako primatelj odbije potpisati dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje i time se smatra da je dostava obavljena.

(4) Ako je dostava obavljena prema odredbi članka 347. stavak 1. ovoga zakona, na dostavnici će se pored potvrde o primitku pismena naznačiti da je prethodila pismena obavijest.

(5) Kad je prema odredbama ovoga zakona pismeno predano drugoj osobi, a ne onoj kojoj se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos tih dviju osoba.

(6) Ako se dostava obavlja prema odredbama članka 346. ovoga zakona, dostavljač će to naznačiti na dostavnici, kao i dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena pismena obavijest.

(7) Ako je na dostavnici netočno ili nečitko naznačen nadnevak dostave ili je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

4. Promjena adrese

Članak 352.

(1) Ako stranka ili njezin zastupnik u tijeku postupka ili prije proteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.

(2) Ako protiv pravomoćne odluke, unutar roka iz stavka 1. ovoga članka, bude izjavljena revizija, taj se rok produžuje sve dok ne protekne šest mjeseci od dostave stranci odluke u povodu revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačuje.

(3) Ako je protiv pravomoćne odluke unutar roka iz stavka 1. ovoga članka, podnesen prijedlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžuje do proteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnosti prvostupanjske odluke u tom postupku protiv kojeg nije izjavljena žalba, odnosno do proteka roka od šest

mjeseci od dostave stranci odluke o žalbi kojom se postupak za ponavljanje postupka pravomoćno završava.

(4) Ako u povodu izvanrednog pravnog lijeka pravomoćna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatrat će se da rok iz stavka 1. ovoga članka, nije ni počeo teći.

(5) Ako stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se daljnje dostave u parnici obavljaju objavom pismena na oglasnoj ploči suda, sve dok stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

(6) Dostava iz stavka 5. ovoga članka smatra se obavljenom nakon proteka 15 dana od dana objave pismena na oglasnoj ploči suda.

(7) Kad punomoćnik za primanje pismena do proteka rokova iz st. 1. do 3. ovoga članka promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci na njezin trošak imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će obavljati sve dostave, dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novoga punomoćnika.

5. Punomoćnik i zastupnik za primanje pismena

Članak 353.

(1) Tužitelj ili njegov zastupnik koji se nalaze u inozemstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, dužni su već prigodom podnošenja tužbe imenovati punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini. Ako oni tako ne postupе, sud će ih pozvati da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena, uz upozorenje da će u suprotnom sud tužbu odbaciti.

(2) Tuženika ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inozemstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, sud će već prigodom dostave prvog pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženiku na njegov trošak postaviti zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženika odnosno njegova zastupnika o tom postavljanju.

(3) Stranci koja opozove punomoć punomoćniku za primanje pismena i istodobno ne postavi drugog punomoćnika, sud će dostavu obavljati objavom pismena na oglasnoj ploči suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

(4) Ako punomoćnik za primanje pismena otkaže punomoć, a stranka ne imenuje drugog takvog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoći, sud će stranci na njezin trošak imenovati zastupnika za primanje pismena, te obavljati sve dostave preko imenovanoga zastupnika dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novoga punomoćnika.

(5) Sredstva za pokriće troškova postavljenoga zastupnika tuženika za primanje pismena dužan je predujmiti tužitelj.

Članak 354.

(1) Ako više osoba zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Ako sami tužitelji u ostavljenom roku ne imenuju takvog punomoćnika, sud će jednog od njih odrediti za zajedničkog punomoćnika za primanje pismena i o tome obavijestiti stranke.

(2) Odredbe stavka 1. ovoga članka primjenjivat će se i kad je više osoba tuženo, kao jedinstveni suparničari.

6. Dostava od strane stranaka

Članak 355.

(1) Dostavu podneska protivnoj strani, osim tužbe, protutužbe i pravnih lijekova, može obaviti i sama stranka.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, stranka će jedan primjerak dostaviti osobno protivnoj stranci, odnosno njezinu zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku, a jedan primjerak će predati sudu uz napomenu i dokaz da je dostava drugoj strani već obavljena.

(3) Na dostavu iz stavka 2. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 337. do 354. ovoga zakona, osim

odredaba članka 345. st. 2. do 6., čl. 346. do 348., članka 349. st. 2. i 3., članka 350. i članka 351. st. 2. do 6. ovoga zakona.

(4) Dostava obavljena na način iz stavka 2. ovoga članka smatra se urednom dostavom.

XVIII - PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Članak 356.

(1) Stranke imaju pravo pregledati i prepisivati spise parnice u kojoj sudjeluju.

(2) Ostalim osobama koje imaju opravdan interes može se dopustiti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.

(3) Kad je postupak u tijeku, dopuštenje za pregledanje i prepisivanje spisa daje sudac, a kad je postupak završen - predsjednik suda, odnosno uposlenik u sudu koga odredi predsjednik suda.

XIX - IZUZEĆE

Članak 357.

Sudac ne može suditi:

- 1) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan ili predložen kao svjedok ili vještak;
- 2) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili mu je bračni odnosno izvanbračni drug ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik izvanbračnog druga, do drugog stupnja, bez obzira na to jesu li brak odnosno izvanbračna zajednica prestali ili ne;
- 3) ako je skrbnik, posvojitelj ili posvojenik stranke, njezinog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
- 4) ako je u istom predmetu sudjelovao u donošenju odluke nižega suda ili drugoga tijela;
- 5) ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost.

Članak 358.

(1) Stranka podnosi zahtjev za izuzeće suca čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave, a ako nije bilo rasprave - do donošenja odluke.

(2) Stranka može u pravnom lijeku ili u odgovoru na pravni lijek poimence navesti suca koji ne bi mogao sudjelovati u donošenju odluke zbog razloga iz članka 357. ovoga zakona.

(3) Stranka može tražiti izuzeće samo poimence određenog suca koji u predmetu postupa.

(4) Stranka je dužna u zahtjevu navesti okolnosti zbog kojih smatra da postoji koja od zakonskih osnova za izuzeće.

Članak 359.

(1) O zahtjevu za izuzeće suca odlučuje predsjednik suda.

(2) Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

(3) O zahtjevu stranaka za izuzeće predsjednika Vrhovnog suda Federacije, odlučuje opća sjednica toga suda.

(4) Prije donošenja rješenja o izuzeću uzet će se izjava od suca čije se izuzeće traži, a prema potrebi obaviti će se i drugi izvidaji.

(5) Protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće prihvata nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija, nije dopuštena posebna žalba.

Članak 360.

Kad sudac sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće ili čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće iz članka 357. ovoga zakona, dužan je odmah o tome obavijestiti predsjednika suda, a postupak nastaviti bez odlaganja do donošenja odluke o izuzeću. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on će sebi odrediti zamjenika iz reda sudaca toga suda, a ako to nije moguće, postupiti će po članku 49. ovoga zakona.

Članak 361.

(1) Odredbe ovoga zakona o izuzeću sudaca, primjenjivat će se na odgovarajući način i na zapisničare.

(2) O izuzeću zapisničara odlučuje sudac.

XX - SUPARNIČARI

Članak 362.

(1) Više osoba mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):

- 1) ako su glede predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove (materijalni suparničari);
- 2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obveze iste vrste koji se temelje na bitno istosudnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika (formalni suparničari);
- 3) ako je to drugim zakonom određeno.

(2) Do zaključenja pripremnoga ročišta, može, uz uvjete iz stavka 1. ovoga članka, uz tužitelja pristupiti novi tužitelj, ili tužba može biti proširena na novog tuženika s njegovim pristankom.

(3) Osoba koja pristupa tužbi, odnosno na koju se tužba proširuje, mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ona u nju stupa.

Članak 363.

(1) Tužitelj može tužiti dva ili više tuženika i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude prihvaćen prema sljedećem tuženiku u slučaju da bude odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega.

(2) Na način predviđen u stavku 1. ovoga članka, tužitelj može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinom od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj svezi, te ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Članak 364.

Osoba koja u cijelosti ili djelomice traži stvar ili pravo o kojem između drugih osoba već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravomoćno ne završi.

Članak 365.

Svaki je suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propusti niti koriste niti štete drugim suparničarima.

Članak 366.

Ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinstveni suparničari) smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju učinak parničnih radnji koje su poduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.

Članak 367.

Ako rokovi za obavljanje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare istječu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar poduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za poduzimanje te radnje.

Članak 368.

Svaki suparničar ima pravo podnositi prijedloge koji se tiču tijeka parnice.

XXI - SUDJELOVANJE TREĆIH OSOBA U PARNICI

1. Sudjelovanje umješača

Članak 369.

(1) Osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.

(2) Umješač može stupiti u parnicu u tijeku cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u tijeku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka.

(3) Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom.

(4) Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača dana na ročištu, prijepis toga dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala.

Članak 370.

(1) Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umješač odbije.

(2) Do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija sudjelovanje umješača, umješač može sudjelovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

(3) Protiv odluke suda kojom se prihvaća sudjelovanje umješača nije dopuštena posebna žalba.

Članak 371.

(1) Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem tijeku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio.

(2) Ako je umješač stupio u parnicu do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i izvanredni pravni lijek.

(3) Ako umješač podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio.

(4) Parnične radnje umješača imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u protivnosti s radnjama stranke.

(5) Nakon pristanka svih parničnih stranaka, umješač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

2. Obavjest treće osobe o parnici

Članak 372.

(1) Ako tužitelj ili tuženik treba treću osobu obavijestiti o započetoj parnici, kako bi se time utemeljilo određeno građansko-pravno djelovanje, oni mogu, sve dok se parnica pravomoćno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnoga suda, u kojem će navesti razlog obavijesti i u kakvom se stanju nalazi parnica.

(2) Stranka koja je treću osobu obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid započete parnice, produženje rokova, odgodu ili odlaganje ročišta.

XXII - ZAPISNICI

Članak 373.

(1) Zapisnik se sastavlja o radnjama poduzetim na ročištu.

(2) Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili priopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta. O manje važnim izjavama ili priopćenjima neće se sastavljati zapisnik nego će se samo staviti službena bilješka u spisu.

(3) Zapisnik piše zapisničar.

Članak 374.

(1) U zapisnik se unosi: naziv suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena nazočnih stranaka, odnosno trećih osoba, i njihovih zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika.

(2) Zapisnik treba sadržati bitne podatke o sadržaju poduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi osobito će se unijeti: je li rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržaj izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržaja iskaza svjedoka i vještaka, te odluke suda donesene na ročištu, odnosno izvornik odluke nakon zaključenja glavne rasprave.

(3) Zapisnik se mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Prekrižena mjesta moraju ostati čitka.

Članak 375.

(1) Zapisnik se sastavlja tako da sudac kazuje glasno zapisničaru što će se unijeti u zapisnik, a po odobrenju suca, stranka ili njezin punomoćnik glasno kazuju što će se unijeti u zapisnik.

(2) Stranke imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se pročita, te staviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika.

(3) To pravo imaju i druge osobe čija je izjava unesena u zapisnik glede onog dijela zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

(4) Ispravci ili dodaci glede sadržaja zapisnika koje treba obaviti u povodu prigovora stranaka ili drugih osoba ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika. Na zahtjev tih osoba unijet će se i prigovori koji nisu prihvaćeni.

Članak 376.

(1) Zapisnik potpisuju sudac, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i tumači.

(2) Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se saslušavaju pred zamoljenim sudom.

(3) Nepismena osoba ili osoba koja se ne može potpisati stavit će na zapisnik otisak prsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njezino ime i prezime.

(4) Ako se koja stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili ne želi potpisati zapisnik, zabilježiti će se to u zapisnik i navesti razlog koji je iznesen.

Članak 377.

(1) Ako se odluka donosi u vijeću, o vijećanju i glasovanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višega suda u postupku u svezi s pravnim lijekom odluka donesena jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, nego će se u izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasovanju.

(2) Zapisnik o vijećanju i glasovanju sadrži tijek glasovanja i odluku koja je donesena.

(3) Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvorit će se u poseban omot. Taj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i u tom slučaju zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

(4) Bilješku o glasovanju potpisuju svi članovi vijeća.

XXIII - PREKID POSTUPKA

Članak 378.

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravna osoba prestane postojati, odnosno kad nadležno tijelo pravomoćno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka;
- 5) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Članak 379.

(1) Osim slučajeva posebice predviđenih u ovom zakonu, prekid postupka sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju;
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog izvanrednih događaja, kao što su poplave i slično, odsječeno od suda.

(2) Sud može odrediti prekid postupka ako se odluka o tužbenom zahtjevu ne može donijeti prije no što bude donesena odluka u postupku u povodu privrednog prijestupa ili u kaznenom postupku.

Članak 380.

(1) Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.

(2) Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio nakon zaključenja glavne rasprave, sud može na temelju te rasprave donijeti odluku.

(3) Parnične radnje koje je stranka poduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje tek nakon što postupak bude nastavljen.

Чланак 381.

(1) Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članku 378. toč. 1. do 4. ovoga zakona nastaviti će se kad nasljednik ili skrbnik ostavine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravitelj ili pravni sljedbenici pravne osobe preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane pozove da to učine.

(2) Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članku 379. stavak 1. točka 1. i stavak 2. ovoga zakona, postupak će se nastaviti kad se pravomoćno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim tijelom ili kad sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

(3) U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

(4) Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali teći počinju za zainteresiranu stranku teći u cijelosti iznova od dana kada joj sud dostavi rješenje o nastavljaju postupka.

(5) Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavak postupka, rješenje o nastavku postupka dostavlja se prema odredbama članka 347. ovoga zakona.

Чланак 382.

(1) Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (članak 378.) ili određuje (članak 379.) prekid postupka ne zadržava ovrhu rješenja.

(2) Ako je sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

XXIV - TROŠKOVI POSTUPKA

1. Parnični troškovi

Чланак 383.

(1) Parnične troškove čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka.

(2) Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Чланак 384.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama.

Чланак 385.

(1) Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je po nalogu suda unaprijed položiti svotu potrebitu za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza.

(2) Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, sud će odrediti da svotu potrebitu za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove.

(3) Sud će odustati od izvođenja dokaza ako svota potrebita za podmirenje troškova ne bude položena u roku koji odredi sud.

(4) Iznimno od odredbe stavka 3. ovoga članka, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u svezi s primjenom članka 3. stavak 2. ovoga zakona, a stranke ne polože određenu svotu, predujam troškova za izvođenje dokaza isplatić će se iz sredstava suda.

Чланак 386.

(1) Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci naknaditi troškove.

(2) Ako stranka djelomice uspije u parnici, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj razmjerni dio troškova.

(3) Sud može odlučiti da jedna stranka naknadi sve troškove koje je druga stranka imala, ako protivna stranka nije uspjela samo u razmjerno neznatnom dijelu svoga zahtjeva, a zbog toga dijela nisu nastali posebni troškovi.

(4) Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti hoće li troškove iz članka 385. stavak 4. ovoga zakona, podmiriti jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova suda.

Чланак 387.

(1) Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci naknaditi, sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja

parnice. O tome koji su troškovi bili potrebiti, te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući pažljivo sve okolnosti.

(2) Ako je propisana tarifa za nagrade odvjetnika ili za druge troškove, odmjeriti će se takvi troškovi sukladno tarifi.

Чланак 388.

Stranka je dužna neovisno o ishodu parnice naknaditi protivnoj stranci troškove koje je prouzročila svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Чланак 389.

Ako nije bilo povoda za podnošenje tužbe, zbog toga što je tuženik već priznao svoju obvezu i bio je spreman ispuniti, ili zbog drugih razloga, tužitelj će naknaditi tuženiku parnične troškove.

Чланак 390.

(1) Tužitelj koji povuče tužbu dužan je protivnoj stranci naknaditi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo nakon udovoljenja zahtjevu od tuženika.

(2) Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je protivnoj stranci naknaditi troškove nastale u povodu pravnoga lijeka.

Чланак 391.

(1) Svaka stranka podmiruje svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drukčije ugovoreno.

(2) Troškovi nagodbe koja je pokušana, ali nije uspjela, ulaze u parnične troškove.

Чланак 392.

Ako u izlučnoj parnici bude prihvaćen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud ustanovi da je tuženik kao vjerovnik u ovršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih osoba na tim stvarima, odredit će da svaka stranka podmiruje svoje troškove.

Чланак 393.

(1) Suparničari podmiruju troškove na jednake dijelove.

(2) Ako postoji znatna razlika glede njihova udjela u predmetu spora, sud će prema razmjeru tog udjela odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.

(3) Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

(4) Za troškove prouzročene posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara, ostali suparničari ne odgovaraju.

Чланак 394.

Kad ombudsman sudjeluje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova prema odredbama ovoga zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Чланак 395.

Odredbe o troškovima primjenjuju se i na stranke koje zastupa pravobraniteljstvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvaćaju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade odvjetniku.

Чланак 396.

(1) O naknadi troškova odlučuje sud na određen zahtjev stranke bez raspravljanja.

(2) Stranka je dužna u zahtjevu određeno navesti troškove za koje traži naknadu. Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna staviti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako je riječ o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna zahtjev za naknadu troškova staviti u prijedlogu o kojem sud treba odlučiti.

(3) O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

(4) U tijeku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne ovisi o odluci o glavnoj stvari.

(5) U slučaju iz članka 390. ovoga zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nisu obavljani na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana

nakon primitka obavijesti o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Članak 397.

(1) Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučit će i o troškovima nastalim u postupku u povodu tog pravnog lijeka.

(2) Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučit će o troškovima cijeloga postupka.

(3) Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostavit će da se o troškovima postupka u povodu pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.

(4) Sud može postupiti prema odredbi stavka 3. ovoga članka i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelomice ukine.

Članak 398.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istodobno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

2. Troškovi u postupku za osiguranje dokaza

Članak 399.

(1) Troškove postupka za osiguranje dokaza podmiruje stranka koja je podnijela prijedlog za osiguranje dokaza. Ona je dužna naknaditi i troškove protivnoj stranci odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

(2) Te troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio pamičnih troškova, prema uspjehu u parnici.

3. Oslobođenje od plaćanja troškova postupka

Članak 400.

(1) Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno uzdržavanje svoje i svoje obitelji.

(2) Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvaća oslobođenje od plaćanja pristojbi i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, očevida, prijevoda i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranku plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Članak 401.

Pri donošenju odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će pažljivo ocijeniti sve okolnosti, a osobito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj osoba koje stranka uzdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njezine obitelji.

Članak 402.

(1) Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostupanjski sud na prijedlog stranke.

(2) Stranka je dužna uz prijedlog podnijeti dokaze o imovnom stanju.

(3) Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebite podatke i obavijesti o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

(4) Protiv rješenja suda kojim se prihvaća prijedlog stranke za oslobođenje od plaćanja troškova postupka nije dopuštena žalba.

Članak 403.

Predujam za troškove od čijeg je plaćanja stranka oslobođena isplatit će se iz sredstava suda.

Članak 404.

(1) Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova postupka prvostupanjski sud može tijekom postupka ukinuti ako ustanovi da je stranka u stanju podmirivati troškove postupka. Tom prigodom sud će riješiti hoće li stranka u cijelosti ili djelomice naknaditi i one troškove i pristojbe od kojih je prije bila oslobođena.

(2) U prvom redu imaju se naknaditi svote isplaćene iz sredstava suda.

Članak 405.

(1) Pristojbe i troškovi isplaćeni iz sredstava suda čine dio pamičnih troškova.

(2) O naknadi tih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka sud će odlučiti prema odredbama o naknadi troškova.

(3) Pristojbe i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje po službenoj dužnosti prvostupanjski sud od stranke koja je dužna naknaditi te troškove.

(4) Ako je protivnik stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka odlukom suda obvezan naknaditi pamične troškove, a ustanovi se da on nije u stanju te troškove platiti, sud može naknadno odrediti da troškove iz stavka 1. ovoga članka plati u cijelosti ili djelomice stranka koja je oslobođena plaćanja troškova postupka iz onog što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

XXV - NEPOŠTIVANJE SUDA

Članak 406.

Sud će tijekom postupka kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM stranku, zakonskoga zastupnika, punomoćnika ili umješaka koji su svojim pamičnim radnjama teže zlorabili prava priznata ovim zakonom.

Članak 407.

(1) Novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM sud će kazniti osobu koja u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugoga sudionika u postupku.

(2) Ako osoba koja sudjeluje u postupku ili osoba koja je kao slušatelj nazočna raspravi vrijeđa sud ili druge sudionike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama suda za održavanje reda, sud će je opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sud će opomenutu osobu udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM, a može je i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

(3) Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njezine nazočnosti.

(4) Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, sud će na zahtjev stranke odložiti ročište, a ako stranka nije nazočna na ročištu, sud će uvijek odložiti ročište i obavijestiti stranku da je njezin punomoćnik udaljen s ročišta zbog narušavanja reda.

(5) Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice odvjetnika ili odvjetničkog pripravnika kao punomoćnika, obavijestit će o tome odvjetničku komoru.

Članak 408.

(1) Sud će novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbi članka 352. stavak 7. ovoga zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

(2) Sud će na zahtjev stranke narediti punomoćniku za primanje pismena da naknadi troškove koje je prouzročio neopravdanom nedostavom obavijesti o promjeni adrese.

Članak 409.

(1) Osobu koja neutemeljeno odbije primiti pismo, te osobu koja na koji drugi način ometa dostavu pismena, svjesno onemogućujući ili otežavajući primjenu odredaba ovoga zakona o dostavi, sud će kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM.

(2) Sud će na zahtjev stranke narediti osobi iz stavka 1. ovoga članka, da naknadi troškove što ih je svojim ponašanjem opisanim u stavku 1. ovoga članka prouzročila.

Članak 410.

(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti saslušan, sud će narediti da se prisilno dovede i podmiri troškove dovođenja i kazniti ga novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM.

(2) Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kaznit će ga novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM, a ako i nakon toga odbije svjedočiti, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne

pristane svjedočiti ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, ali najduže 15 dana.

(3) Sud će na zahtjev stranke narediti svjedoku da naknadi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim izostankom odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

(4) Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelomice osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane svjedočiti.

Članak 411.

(1) Sud će novčanom kaznom od 100 do 1.000 KM kazniti vještaka koji ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.

(2) Sud će novčanom kaznom iz stavka 1. ovoga članka, kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačiti.

(3) Sud će na zahtjev stranke narediti vještaku da naknadi troškove što ih je prouzročio svojom neopravdanom nedostavom nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

(4) Rješenje o kazni sud može opozvati uz uvjete iz članka 410. stavak 4. ovoga zakona.

(5) Odredbe ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

Članak 412.

Ako osoba koja je novčano kažnjena prema odredbama ovoga zakona ne plati tu kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava sud razmjerno visini izrečene kazne sukladno odredbama Kaznenog zakona, ali koje ne može biti duže od 15 dana.

Članak 413.

(1) Žalba protiv rješenja iz čl. 406., 407., članka 408. stavak 1., članka 410. stavak 1. i članka 411. stavak 1. ovoga zakona, ne odlaze ovrhu rješenja.

(2) Žalba protiv rješenja iz članka 410. stavak 2. i članka 411. stavak 2. ne zadržava ovrhu rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

XXVI - PRAVNA POMOĆ

Članak 414.

(1) Sudovi u Federaciji dužni su u parničnom postupku pružati pravnu pomoć svim sudovima u Bosni i Hercegovini.

(2) Ako zamoljeni sud nije nadležan obaviti radnju za koju je zamoljen, ustupit će zamolbu nadležnom sudu, odnosno drugom tijelu vlasti i o tome obavijestiti sud od koga je primio zamolbu, a ako mu nadležni sud, odnosno tijelo vlasti nije poznato, vratit će zamolbu sudu koji je podnio zamolbu.

(3) Ako u jednom mjestu postoji više sudova stvarno nadležnih za davanje pravne pomoći, zamolba za davanje pravne pomoći može se podnijeti bilo kojem od tih sudova.

Članak 415.

(1) Sudovi će pružati pravnu pomoć inozemnim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u pružanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti objašnjenje daje Federalno ministarstvo pravde.

(2) Sud će uskratiti pravnu pomoć inozemnom sudu ako se traži ovrha radnje koja je protivna javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije. U takvom će slučaju sud nadležan za davanje pravne pomoći po službenoj dužnosti dostaviti predmet Vrhovnom sudu Federacije, radi donošenja konačne odluke.

(3) Odredbe članka 414. st. 2. i 3. ovoga zakona, važe i za postupanje s zamolbom inozemnog suda.

Članak 416.

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inozemnim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inozemnog suda može se obaviti i na način koji zahtijeva

inozemni sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije.

Članak 417.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak zamolbe za pravnu pomoć inozemnih sudova samo ako su zamolba i prilozi sastavljeni na jeziku u službenoj upotrebi u Federaciji, ili ako je priložen ovjerovljeni prijevod na tom jeziku.

Članak 418.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe sudova iz Federacije za pravnu pomoć dostavljaju se inozemnim sudovima diplomatskim putem preko tijela uprave nadležnog za vanjske poslove Bosne i Hercegovine. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjerovljeni prijevod na tom jeziku.

Dio peti

POSEBNI POSTUPCI

XXVII - POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Članak 419.

Ako u glavi XXVII ovoga zakona, ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovoga zakona.

Članak 420.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a osobito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati osobitu pozornost na potrebu žurnog rješavanja radnih sporova.

Članak 421.

Sud će u presudi kojom nalaže obavljanje koje činidbe odrediti rok od 15 dana za njezinu ovrhu.

Članak 422.

Rok za podnošenje žalbe na presudu odnosno rješenje iz radnih odnosa je 15 dana.

XXVIII - POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Članak 423.

Ako u glavi XXVIII ovoga zakona, ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovoga zakona.

Članak 424.

Pri određivanju rokova i ročišta u svezi tužbi zbog smetanja posjeda sud će uvijek obraćati osobitu pozornost na potrebu žurnog rješavanja prema prirodi svakoga pojedinog slučaja. Pri tome, sud može odrediti i rokove kraće od onih predviđenih odredbama ovoga zakona o redovitom postupku.

Članak 425.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničit će se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnoj osnovi, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Članak 426.

(1) Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.

(2) Rok za podnošenje žalbe jest 15 dana.

(3) U iznimnim okolnostima sud može odlučiti da žalba ne zadržava ovrhu rješenja.

(4) Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dopuštena.

Članak 427.

Tužitelj gubi pravo da u ovršnom postupku zahtijeva ovrhu rješenja kojim se tuženiku po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže obavljanje određene radnje, ako nije zahtijevao ovrhu u roku od 60 dana nakon protoka roka koji je rješenjem određen za obavljanje te radnje.

XXIX- POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Članak 428.

Ako u glavi XXIX ovoga zakona, ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovoga zakona.

Članak 429.

(1) Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ovoga zakona, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na tražbinu u novcu koja ne prelazi svotu od 3.000 KM.

(2) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na tražbinu u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određenu novčanu svotu koja ne prelazi svotu iz stavka 1. ovoga članka (članak 321. stavak 1.).

(3) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi svotu iz stavka 1. ovoga članka. (članak 321. stavak 2.).

Članak 430.

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ovoga zakona, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Članak 431.

(1) U postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak.

(2) Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dopuštena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.

(3) Rješenja iz stavka 2. ovoga članka ne dostavljaju se strankama već se objavljuju na ročištu.

Članak 432.

(1) Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 3.000 KM, postupak će se dovršiti prema odredbama ovoga zakona o redovitom postupku.

(2) Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovog zakona o redovitom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 3.000 KM daljnji postupak provest će se prema odredbama ovoga zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Članak 433.

(1) Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba pamičnoga postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

(2) U presudi odnosno rješenju iz stavka 1. ovoga članka, sud je dužan navesti razloge iz kojih se može izjaviti žalba.

(3) Protiv prvostupanjske presude odnosno rješenja iz stavka 1. ovoga članka, stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana.

(4) U postupku u sporovima male vrijednosti, rok iz članka 179. stavak 2. i članka 192. stavak 1. ovoga zakona, je 15 dana.

XXX - POSTUPAK PRED IZBRANIM SUDOM

Članak 434.

Stranke se mogu sporazumjeti da rješavanje spora povjere izbranom sudu, osim ako se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati u smislu članka 3. stavak 2. ovoga zakona.

Članak 435.

(1) Ugovor o izbranom sudu može se sklopiti glede određenog spora i glede budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa. Ugovor o izbranom sudu

pravovaljan je samo ako je sklopljen u pisanom obliku i ako su ga potpisale sve stranke.

(2) Ugovor o izbranom sudu sklopljen je u pismenom obliku i kada je sklopljen razmjenom pisama, brzopjava, teleksa ili drugih telekomunikacijskih sredstava koja omogućuju pisani dokaz o sklopljenom ugovoru.

(3) Ugovor o izbranom sudu sklopljen je u pismenom obliku i kada je sklopljen razmjenom tužbe u kojoj tužitelj navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kojem tuženik to ne osporava.

(4) Ugovor o izbranom sudu može se dokazivati samo ispravama.

Članak 436.

Ugovor o izbranom sudu pravovaljano je sklopljen i kad je odredba o nadležnosti izbranog suda sadržana u općim uvjetima za sklapanje pravnog posla.

Članak 437.

(1) Broj sudaca izbranog suda mora biti neparan.

(2) Ako ugovorom stranaka nije određen broj sudaca, svaka stranka postavlja po jednog suca, a oni biraju predsjednika.

Članak 438.

(1) Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost izbranog suda, sud kojemu je podnesena tužba u istom sporu i među istim strankama, na prigovor tuženika oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

(2) Prigovor iz stavka 1. ovoga članka, tuženik može staviti najkasnije u odgovoru na tužbu.

Članak 439.

(1) Stranku koja na temelju ugovora o izbranom sudu treba postaviti suca može pozvati protivna stranka da u roku od 15 dana obaviti to postavljanje i da je o tome obavijesti.

(2) Poziv prema stavku 1. ovoga članka pravovaljan je samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog suca i o tome obavijestila protivnu stranku.

(3) Kad na temelju ugovora o izbranom sudu postavljanje izbranog suca treba obaviti treća osoba, svaka stranka može uputiti poziv iz stavka 2. ovoga članka toj osobi.

(4) Osoba koja je pozvana da postavi suca izbranog suda vezana je za postavljanje koje je obavljeno čim je to postavljanje priopćeno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Članak 440.

(1) Ako sudac izbranog suda ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, suca će na prijedlog stranke postaviti sud.

(2) Ako se izbrani suci ne mogu složiti o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, predsjednika će na prijedlog svakog izbranog suca ili stranke, postaviti sud.

(3) Za postavljanje izbranog suca, odnosno predsjednika izbranog suda, nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stupnju da nije sklopljen ugovor o izbranom sudu.

(4) Protiv rješenja suda nije dopuštena žalba.

(5) Stranka koja se ne želi koristiti ovlaštenjem iz stavka 1. ili stavka 2. ovoga članka može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljanje proglasi prestanak važenja ugovora o izbranom sudu.

Članak 441.

(1) Osim slučaja iz članka 440. ovoga zakona, svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglasi prestanak važenja ugovora o izbranom sudu:

1) ako se stranke ne mogu složiti o izboru sudaca koje one zajednički trebaju postaviti;

2) ako osoba koja je u samom ugovoru o izbranom sudu postavljena za suca izbranog suda neće ili ne može obnašati tu dužnost.

(2) O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članku 440. stavak 3. ovoga zakona.

(3) Na ročište za raspravljanje o zahtjevu sud će pozvati stranke.

Članak 442.

(1) Sudac izbranog suda dužan je izuzeti se kad postoje razlozi za izuzeće iz članka 357. ovoga zakona. Iz istih razloga mogu stranke zahtijevati izuzeće suca izbranog suda.

(2) Stranka koja je sama ili zajedno s protivnom strankom postavila izbranog suca može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je sudac postavljen.

(3) Ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, o izuzeću odlučuje sud predviđen u članku 440. stavak 3. ovoga zakona.

Članak 443.

Ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, suci izbranog suda odredit će postupak pred izbranim sudom.

Članak 444.

(1) Prema svjedocima, strankama i drugim osobama koje sudjeluju u postupku, izbrani sud ne može upotrijebiti prisilna sredstva niti izricati kazne.

(2) Izbrani sud može zatražiti od suda mjesno nadležnog za davanje pravne pomoći da se pred njim izvedu pojedini dokazi koji se pred izbranim sudom ne mogu izvesti.

(3) Na postupak za izvođenje dokaza primjenjivat će se odredbe ovoga zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudom.

Članak 445.

Izbrani sud može donijeti presudu po pravičnosti samo ako su mu stranke dale takvu ovlast.

Članak 446.

(1) Kad se izbrani sud sastoji od više od jednog izbranog suca, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o izbranom sudu nije drukčije određeno.

(2) Ako se ne može postići potrebna većina glasova, izbrani sud je dužan o tome obavijestiti stranke.

(3) Ako se za slučaj iz stavka 2. ovoga članka stranke nisu drukčije sporazumjele, svaka od stranaka može tužbom zahtijevati da sud predviđen u članku 440. stavak 3. ovoga zakona, izrekne prestanak važenja ugovora o izbranom sudu.

Članak 447.

(1) Presuda izbranog suda mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.

(2) Izvornik presude i sve prijepise potpisuju svi izbrani suci. Presuda važi i kad koji sudac uskrati da je potpiše ako je presudu potpisala većina sudaca i na presudi ustanovila to uskraćivanje potpisa.

(3) Strankama se dostavljaju prijepisi presude preko suda predviđenog u članku 440. stavak 3. ovoga zakona.

Članak 448.

Izvornik presude i potvrde o obavljenoj dostavi čuvaju se kod suda predviđenog u članku 440. st. 3. ovoga zakona.

Članak 449.

(1) Presuda izbranog suda ima prema strankama snagu pravomoćne presude, ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred izbranim sudom višega stupnja.

(2) Na zahtjev stranke sud predviđen u članku 440. stavak 3. ovoga zakona, stavit će na prijepisu presude potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti.

Članak 450.

(1) Presuda izbranog suda može se poništiti po tužbi stranke.

(2) Za rješavanje o tužbi nadležan je sud predviđen u članku 440. stavak 3. ovoga zakona.

Članak 451.

Poništaj presude izbranog suda može se zahtijevati:

- 1) ako uopće nije sklopljen ugovor o izbranom sudu ili ako taj ugovor nije pravovaljan;
- 2) ako je glede sastava izbranog suda ili glede odlučivanja povrijeđena koja odredba ovoga zakona ili ugovora o izbranom sudu;
- 3) ako presuda nije obrazložena prema članku 447. stavak 1. ovoga zakona ili ako izvornik i prijepisi presude nisu

potpisani na način određen u članku 447. stavak 2. ovoga zakona;

- 4) ako je izbrani sud prekoračio granicu svoga zadatka;
- 5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi proturječna;
- 6) ako je presuda izbranog suda u protivnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine ili Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine;
- 7) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz članka 255. ovoga zakona.

Članak 452.

(1) Tužba za poništaj presude izbranog suda može se podnijeti nadležnom sudu u roku od 30 dana.

(2) Ako se poništaj presude zahtijeva iz razloga navedenih u članku 451. toč. 1. do 6. ovoga zakona, rok za tužbu se računa od dana kada je presuda dostavljena stranci, a ako je stranka za razlog saznala kasnije, rok se računa od dana saznanja.

(3) Glede računanja roka, kad se poništaj zahtijeva iz razloga navedenog u članku 451. točka 7. ovoga zakona, primjenjivat će se odgovarajuće odredbe članka 257. st. 1. i 2. ovoga zakona.

(4) Nakon proteka jedne godine od pravomoćnosti presude izbranog suda ne može se zahtijevati poništaj presude.

Članak 453.

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene odredaba članka 442. st. 1. i 2., članka 447. st. 2. i 3. i čl. 450. do 452. ovoga zakona.

Dio šesti

XXXI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 454.

(1) Ako je prije dana stupanja na snagu ovoga zakona započet postupak pred prvostupanjским sudom, daljnji postupak provest će se prema odredbama ovoga zakona.

(2) U predmetima iz stavka 1. ovoga članka u kojima je već zakazano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, ali rasprava još uvijek nije otvorena, sud će opozvati svoje rješenje o određivanju ročišta i o tome obavijestiti stranke, a tuženika pozvati da dostavi odgovor na tužbu sukladno odredbama ovoga zakona.

(3) U predmetima iz stavka 1. ovoga članka u kojima je već otvorena glavna rasprava, sud je dužan na prvom sljedećem ročištu za glavnu raspravu provesti sve radnje koje bi prema odredbama ovoga zakona bio dužan provesti na pripremnom ročištu. Održavanje tog ročišta imat će, glede prava i obveza stranaka, sve pravne posljedice koje, prema odredbama ovoga zakona, ima održavanje pripremnoga ročišta.

(4) Sud će upozoriti stranke u postupku da nakon održavanja ročišta iz stavka 3. ovoga članka neće moći poduzimati radnje za koje je odredbama ovoga zakona predviđeno da se mogu poduzeti najkasnije do zaključenja pripremnoga ročišta.

Članak 455.

U predmetima u kojima je do dana stupanja na snagu ovoga zakona nastupilo mirovanje postupka, istekom mirovanja nastupaju pravne posljedice iz članka 201. stavak 3. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine Federacije BiH" br. 42/98 i 3/99).

Članak 456.

(1) Ako je prije stupanja na snagu ovoga zakona donesena prvostupanjска odluka kojom se postupak pred prvostupanjским sudom završava, daljnji postupak provest će se prema dosadašnjim propisima.

(2) Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, u postupku po pravnim lijekovima u predmetima u kojima je donesena prvostupanjска odluka prije stupanja na snagu ovoga zakona, umjesto odredaba čl. 344. do 346., čl. 351. do 355. i čl. 377. do 379. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine Federacije BiH" br. 42/98 i 3/99) primjenjivat će se odredbe čl. 217. do 220., čl. 227. do 229. i čl. 249. do 251. ovoga zakona.

(3) Ако nakon stupanja na snagu ovoga zakona bude ukinuta prvostupanjska odluka iz stavka 1. ovoga članka, daljnji postupak provest će se prema ovom zakonu.

Članak 457.

Odredbe članka 86. ovoga zakona počet će se primjenjivati nakon stupanja na snagu posebnog zakona kojim se uređuje postupak medijacije.

Članak 458.

(1) Do dana donošenja posebnog zakona sudovi će u parničnom postupku primjenjivati odredbe čl. 46. do 68. i čl. 79. do 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 43/82 i 72/82) preuzetog Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički propisi ("Službeni list R BiH" broj 2/92).

(2) U odredbama članaka navedenih u stavku 1. ovoga članka riječi: "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija" zamjenjuju se riječima "Bosna i Hercegovina" u odgovarajućem padežu.

Članak 459.

Danom stupanja na snagu ovoga zakona prestaje važiti Zakon o parničnom postupku ("Službene novine Federacije BiH" br. 42/98 i 3/99), osim odredaba čl. 404. do 424. tog zakona, koje će se nastaviti primjenjivati do donošenja posebnog zakona.

Članak 460.

U razdoblju od tri mjeseca nakon stupanja na snagu ovoga zakona, rokovi iz članka 75. stavak 4., članka 94. stavak 2. i članka 217. stavak 3. ovoga zakona, mogu se iznimno produžiti za najduže 30 dana, ako, s obzirom na postojeći raspored ročišta svakog pojedinačnog suca, zakazivanje ročišta u navedenim rokovima ne bi bilo moguće.

Članak 461.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Slavko Matić, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Muhamed Ibrahimović, v. r.